

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی

با رویکرد توانمندسازی زنان روستایی و عشایری

۱۴۰۴

تهیه کنندگان:

دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

الحمد لله

برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی

با رویکرد توانمندسازی زنان روستایی و عشایری

تهیه کنندگان:

**دفتر توسعه فعالیتهای کشاورزی زنان
روستایی و عشایری**

**موسسه پژوهشهای برنامه ریزی اقتصاد
کشاورزی و توسعه روستایی**

شناسنامه

عنوان: برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی با رویکرد توانمندسازی زنان روستایی و عشایری

معاون وزیر و رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی: غلامرضا گل محمدی
معاون سازمان تات و رئیس مؤسسه آموزش و ترویج: محمد مهدی قاسمی (ناظر عالی)
تهیه و تدوین (به ترتیب حروف الفبا):
محمد جعفر اصفهانی، مجتبی پالوج، شهره سلطانی خانکهدانی، مریم طهماسبی، سید کریم موسوی
سایر همکاران (به ترتیب حروف الفبا):
سحر اقدسی، علی اکبر باغستانی، کوهسار خالیدی، علی خیریری، محسن سلیمان، اکرم عباسی، سید رامین غفاری، مهری مداحی کیوی، فریده موسوی، زهرا نوری
نظارت بر تنظیم و نشر: عرفان علی میرزایی

طراح و صفحه آرا: فتح اله بهرامی
تهیه شده در: معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، دفتر شبکه دانش و رسانه های ترویجی
ناشر: نشر آموزش کشاورزی
شمارگان: محدود
نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۴

مسئولیت درستی مطالب با نویسندگان است.

شماره ثبت در مرکز فناوری اطلاعات و اطلاع رسانی کشاورزی ۶۷۶۵۷ به تاریخ ۲۸ / ۰۴ / ۱۴۰۴ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، مؤسسه آموزش و ترویج کشاورزی، طبقه ۱۲
تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۴
مقدمه.....	۵
اهداف.....	۷
تبیین وضع موجود.....	۹
تحلیل محیطی.....	۲۴
چالش‌های توسعه کسب و کارهای زنان روستایی و عشایری از نظر کارشناسان خبره دفتر.....	۳۰
راهبردهای اساسی توسعه کسب و کار خرد و کوچک روستایی و عشایری.....	۳۱
اقدامات اساسی توسعه کسب و کار خرد روستایی.....	۳۱
اقدامات مربوط به ارائه تسهیلات اشتغال‌زایی و حمایت‌های مالیاتی از تعاونی‌ها.....	۳۳
الزامات برنامه توسعه کسب و کار خرد روستایی.....	۳۵
شاخص‌های ارزیابی برنامه.....	۳۸
برنامه عملیاتی در یک نگاه کلی.....	۳۸
برنامه عملیاتی پیشنهادی به تفکیک سال‌های برنامه.....	۴۰
اقدامات و فعالیت‌های اجرایی پیشنهادی به منظور اصلاح و بهبود امور در طول برنامه هفتم پیشرفت.....	۴۴
تشریح برنامه عملیاتی توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری.....	۴۵
ظرفیت‌سازی اجتماعی و ارتقاء مهارت‌ها و توانمندی‌های اشتغال محور زنان روستایی و عشایری.....	۴۵
ایجاد و توسعه کسب و کارهای خرد روستایی بر اساس مزیت‌های رقابتی مناطق.....	۴۶
ایجاد و توسعه زنجیره‌های ارزش کسب و کارهای زنان.....	۴۶
راه‌اندازی بازارهای محلی، ملی و بین‌المللی ویژه زنان روستایی و عشایری.....	۴۶
فهرست منابع.....	۵۳
پیوست.....	۵۶

فهرست شکل‌ها

شکل (۱) اهداف کلان برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی.....	۷
شکل (۲) اهداف اختصاصی برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری.....	۸
شکل (۳) پراکنش استانی جمعیت زنان روستایی کشور بر اساس آمار رسمی سال ۱۳۹۵.....	۹
شکل (۴) پراکنش و فراوانی صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری.....	۱۳
شکل (۵) تعداد عضو سرپرست خانوار صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری.....	۱۴
شکل (۶) پراکنش جغرافیایی روستاهای تحت پوشش تعاونی‌ها در کشور.....	۲۱
شکل (۷) راهبردهای اساسی شش‌گانه برای توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری.....	۳۱
شکل (۸) اقدامات هفت‌گانه برای توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری.....	۳۲
شکل (۹) دینفعان و دینفشان کلیدی برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری.....	۳۵

فهرست جداول

جدول (۱) اطلاعات پایه زنان روستایی و عشایری.....	۱۰
جدول (۲) اطلاعات صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری.....	۱۱
جدول (۳) مشخصات شرکت‌های فعال تعاونی روستایی زنان.....	۱۵
جدول (۴) اطلاعات صندوق‌های شهرستانی و استانی حمایت از توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری.....	۲۲
جدول (۵) اهداف اختصاصی برنامه عملیاتی توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی.....	۳۹
جدول (۶) برنامه عملیاتی ۵ ساله توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی.....	۴۱
جدول (۷) اقدامات و فعالیت‌های اجرایی پیشنهادی به منظور اصلاح و بهبود امور.....	۴۴
جدول (۸) اعتبارات هزینه‌ای به منظور اجرایی سازی برنامه پیشنهادی.....	۴۴
جدول (۹) مزیت‌های رقابتی استانی در توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک ویژه زنان روستایی و عشایری.....	۴۸

پیشگفتار

به استناد ماده ۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور و بند «ت» آن، وزارت جهاد کشاورزی مکلف است در چهارچوب قوانین و در راستای کارآمدسازی ظرفیت‌ها و توانمندسازی زنان روستایی و عشایر نسبت به تدوین برنامه توسعه کسب‌وکارهای خُرد و کوچک روستایی بر اساس مزیت رقابتی مناطق و تکمیل زنجیره ارزش، ایجاد شبکه ملی تعاونی‌های زنان با هدف آموزش چرخه تولید و بازاریابی، خود تنظیم‌گری و رتبه‌بندی تعاونی‌ها، ارائه تسهیلات اشتغال‌زایی و حمایت‌های مالیاتی از تعاونی‌ها بر اساس نظام رتبه‌بندی و راه‌اندازی بازارهای محلی اقدام نماید. به منظور اجرای این تکلیف قانونی و پس از برگزاری جلسات مقدماتی تفاهم‌نامه همکاری مشترک فی‌مابین مؤسسه آموزش و ترویج کشاورزی و مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی منعقد شد. در ادامه پس از برگزاری جلسات متعدد کارشناسی و با تلاش همکاران مؤسسه آموزش و ترویج کشاورزی و مؤسسه پژوهش‌ها برنامه حاضر تهیه و تدوین شد.

انتظار می‌رود برنامه تدوین شده که با وجود چالش‌های متعدد مانند عدم دسترسی به آمار و اطلاعات در یک فرصت زمانی محدود تنظیم شده است، به عنوان یک برنامه راهبردی برای توسعه کسب‌وکارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری مورد توجه کلیه ذی‌نفعان قرار گیرد و با ایفای نقش مؤثر در ارتقاء جایگاه زنان روستایی و عشایری، زمینه‌ساز رشد و اعتلای آن‌ها به عنوان یکی از ارکان مهم توسعه بخش کشاورزی و روستایی باشد. با حمایت از این کسب‌وکارها و فراهم کردن امکانات و منابع لازم، می‌توان در بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی این زنان اثرگذار بود و در نهایت موجب افزایش پایداری و شکوفایی جوامع روستایی و عشایری گردید. این امر نه تنها به تقویت نقش زنان در اقتصاد محلی منجر خواهد شد، بلکه به توسعه پایدار و جامع‌تری در سطح ملی نیز کمک خواهد کرد.

علی کیانی راد
رئیس موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

محمد مهدی قاسمی
معاون سازمان تات و
رئیس مؤسسه آموزش و ترویج کشاورزی

مقدمه

در اقتصاد ایران، مانند بسیاری از کشورهای دیگر، بخش عمده‌ای از فعالیت‌های بخش خصوصی به کسب‌وکارهای کوچک مربوط می‌شود (Saadi and Movahedi 2014). کسب‌وکارهای کوچک به‌عنوان یک نوع خاص از کسب‌وکار، معمولاً به بخش خصوصی تعلق دارند و دارای تعداد محدودی پرسنل هستند. از نظر اقتصادی، کسب‌وکارهای کوچک به‌عنوان ابزاری برای رشد اقتصادی و اجتماعی در نظر گرفته می‌شوند که نقش مهمی در کاهش نرخ بیکاری و افزایش فرصت‌های شغلی ایفا می‌کنند. اشتغال زنان روستایی در کسب‌وکارهای کوچک می‌تواند اولاً درآمد خانواده را افزایش دهد و ثانیاً استانداردهای زندگی در مناطق روستایی را بهبود بخشد (طهماسبی و همکاران، ۱۳۹۹).

در ایران، زنان نقش مهم و در حال گسترشی در زمینه کسب‌وکارها ایفا کرده‌اند؛ به‌گونه‌ای که در سال‌های اخیر، سهم زنان در کسب‌وکارهای خصوصی و غیردولتی روند رو به رشدی را طی کرده است (موحدی و همکاران، ۱۳۹۵؛ Badzaban et al, 2020). هم‌اکنون زنان روستایی در ایران در صدها کسب‌وکارهای کوچک به فعالیت اشتغال دارند (سعدی، ۱۳۹۲). یکی از شاخص‌های نوسازی اقتصاد ملی و توسعه‌ی اجتماعی، مشارکت زنان و نحوه‌ی ایفای نقش آنان در ساختارهای اقتصادی است (گلکارفرد و همکاران، ۱۳۹۸)؛ لذا، افزایش فرصت‌های شغلی برای زنان در خارج از خانواده، عموماً از نظر توسعه اقتصادی، نقطه‌ی مثبتی تلقی می‌شود؛ زیرا درآمد ناشی از اشتغال و دریافت دستمزد، استانداردهای زندگی فرد شاغل را افزایش می‌دهد. از مجموع زنان ایرانی، زنان روستایی نخستین گروهی هستند که از کسب‌وکارهای کوچک استقبال کرده‌اند (بوذرجمهری و قنبری، ۱۳۹۳). شمار قابل‌توجهی از زنان روستایی در ایران با حمایت سازمان‌ها و مؤسسه‌های مالی، اقدام به راه‌اندازی کسب و کارهای خدماتی از جمله تأسیس کارگاه خیاطی، فروش محصولات غذایی و پوشاک یا ارائه خدمات آرایشگری زنانه کرده‌اند. به طوری که مشاغل کوچکی چون قالیبافی، دامداری، خیاطی و گلدوزی و کارهای خدماتی دیگر، بیش از دیگر فعالیت‌ها با استقبال مردم به‌ویژه زنان روستایی روبه‌رو شده‌اند (سعدی، ۱۳۹۲) (طباطبایی و فاطمی، ۱۴۰۱: ۲۱۲، ۲۱۱).

توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک زنان روستایی در ایران به‌عنوان یک عامل کلیدی در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی جوامع روستایی شناخته می‌شود (Karami et al. 2024). زنان روستایی نه‌تنها در فعالیت‌های کشاورزی و تولید محصولات غذایی مشارکت دارند، بلکه در زمینه صنایع دستی و کسب و کارهای کوچک نیز نقش مهمی ایفا می‌کنند (کریمی و همکاران، ۱۴۰۱). این مشارکت‌ها به‌طور مستقیم به افزایش درآمد خانوارها و تقویت اقتصاد محلی کمک می‌کند و بهبود شرایط زندگی در جوامع روستایی را به همراه دارد. کسب و کارهای خرد روستایی، به ویژه آنهایی که توسط زنان هدایت می‌شوند، برای درآمد خانوار، ایجاد شغل و اقتصادهای محلی حیاتی هستند. آنها زنان را توانمند می‌کنند، برابری جنسیتی را ترویج می‌کنند و به دستیابی به اهداف متعدد توسعه پایدار سازمان ملل متحد، افزایش انعطاف پذیری و پایداری جامعه کمک می‌کنند. (Abdul Aziz et al. 2023; Adhikary and Koley 2024).

در این زمینه، زنان روستایی با چالش‌های قابل توجهی مواجه هستند، از جمله دسترسی محدود به اعتبار، کمبود دانش و مهارت‌های کسب‌وکار و محدودیت‌های اجتماعی و فرهنگی (Parveen and Devi 2014). برای ایجاد یک محیط حمایتی که به زنان کارآفرین کمک کند، ضروری است که به این چالش‌ها پرداخته شود. مفهوم توانمندسازی عبارت است از هر وضعیتی که موجب خوداثربخشی، خوداختیاری، پذیرفتن نتیجه افعال شخصی، حس معنی‌داری توأم با اعتماد به نفس و عزت نفس است (ظفری نسب و همکاران، ۱۴۰۰). توانمندسازی در سه بعد فردی، خانوادگی و اجتماعی برای زنان روستایی و عشایری منجر به این می‌شود تا بتوانند با استفاده از تمام ظرفیت‌هایشان در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مشارکت کنند. بنابراین تقویت کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی در ایران با رویکرد توانمندسازی زنان روستایی نیازمند حمایت حقوقی و مالی، حمایت خانوادگی و مدیریت و آموزش است (Movahedi et al. 2017). بنابراین در سند برنامه حاضر پس از بررسی وضعیت موجود، تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها انجام شده است. راهبردهای توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری از تحلیل مربوطه نشأت گرفته و در نهایت، برنامه عملیاتی به تفکیک سال‌های اول تا پنجم برنامه تهیه شده است.

اهداف

اهداف کلان:

بر اساس محتوای بند «ت» ماده ۶ برنامه هفتم پیشرفت، توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی با تکیه بر توانمندسازی زنان روستایی و عشایری و ایجاد شبکه ملی تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری انجام می‌شود. بنابراین اهداف کلان برنامه حاضر در شکل ۱ ارائه شده است. همانگونه که شکل نشان می‌دهد، اهداف سه گانه مذکور با یکدیگر ارتباط متقابل دارند.

شکل (۱) اهداف کلان برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی

اهداف اختصاصی:

به منظور دستیابی به اهداف کلان ذکر شده، یکسری اهداف اختصاصی طراحی و در شکل شماره ۲ آمده است. این اهداف شامل ارتقاء مهارت‌ها و توانمندی‌های اشتغال محور زنان روستایی و عشایری، توسعه کسب و کارهای خرد روستایی بر اساس مزیت‌های رقابتی مناطق، ایجاد و توسعه زنجیره‌های ارزش کسب و کارهای زنان روستایی و عشایری، توسعه بازارهای محلی و دسترسی زنان روستایی و عشایری به بازارهای ملی و بین‌المللی، ساماندهی تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری و در نهایت بهبود سطح درآمد و معیشت زنان و خانوار روستایی و عشایری می‌باشد.

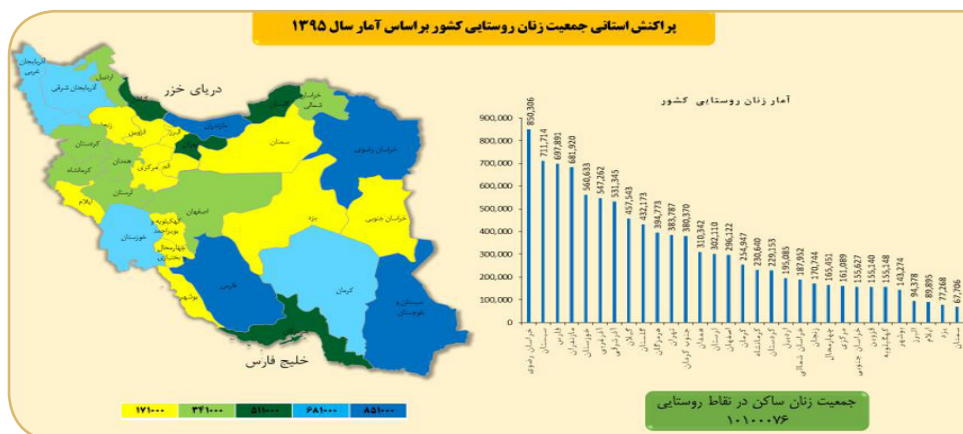
شکل (۲) اهداف اختصاصی برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری

تبیین وضع موجود

بیش از ۱۰ میلیون نفر از جمعیت کشور ایران را زنان و دختران روستایی و عشایری تشکیل می‌دهند. جدول شماره (۱) تصویر گویایی از توزیع نامتوازن جمعیت زنان روستایی و عشایری در سطح استان‌های کشور ترسیم می‌کند. بر اساس این داده‌ها، استان خراسان رضوی با ۸۵۳,۳۰۶ نفر (معادل ۸,۴۲ درصد از کل جمعیت) در رتبه نخست قرار گرفته است. پس از آن، استان‌های سیستان و بلوچستان با ۷۱۱,۷۱۶ نفر (۷,۰۵ درصد) و فارس با ۶۹۷,۸۹۱ نفر (۶,۹۱ درصد) به ترتیب در جایگاه دوم و سوم قرار دارند. نکته قابل تأمل این است که تنها سه استان نخست، حدود ۲۲,۳۸ درصد از کل جمعیت زنان روستایی کشور را در خود جای داده‌اند که نشان‌دهنده تمرکز شدید جمعیت در این مناطق است. در مقابل، استان سمنان با ۶۷,۷۰۶ نفر (۰,۶۷ درصد) در پایین‌ترین رده جدول قرار دارد. مقایسه این رقم با استان خراسان رضوی نشان‌دهنده شکافی بیش از ۱۲ برابری است که بیانگر نابرابری عمیق در توزیع جمعیت روستایی در سطح کشور می‌باشد. استان‌هایی مانند البرز (۰,۹۳ درصد)، ایلام (۰,۸۹ درصد) و یزد (۰,۷۷ درصد) نیز سهم ناچیزی از جمعیت زنان روستایی را به خود اختصاص داده‌اند که احتمالاً ناشی از توسعه شهری بالا یا شرایط خاص جغرافیایی این مناطق است.

تحلیل دقیق‌تر داده‌ها نشان می‌دهد که ۱۰ استان برتر جدول، مجموعاً ۵۵,۷۲ درصد از کل جمعیت زنان روستایی و عشایری کشور را در خود جای داده‌اند، در حالی که ۱۰ استان پایینی تنها ۱۱,۷۶ درصد سهم دارند. این اختلاف فاحش به وضوح الگوی تمرکز جمعیتی در مناطق خاصی از کشور را آشکار می‌سازد. نکته جالب توجه، تشابه شرایط در استان‌های میانی جدول است، به طوری که تفاوت بین رتبه‌های ۱۵ تا ۲۰ بسیار ناچیز بوده و نشان‌دهنده وضعیت مشابه این مناطق از نظر توزیع جمعیت زنان روستایی است. این توزیع جمعیتی پیامدهای مهمی برای برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای دارد. از یک سو، استان‌های پرجمعیت نیازمند توجه ویژه در سیاست‌گذاری‌های کلان هستند و از سوی دیگر، ضرورت بررسی عوامل مؤثر بر این پراکندگی نامتوازن، از جمله شرایط جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی هر منطقه را برجسته می‌سازد. این داده‌ها به روشنی نشان می‌دهند که هرگونه برنامه‌ریزی برای توسعه روستایی و توانمندسازی زنان روستایی باید با در نظر گرفتن این نابرابری‌های منطقه‌ای صورت پذیرد (شکل ۳).

شکل (۳) پراکنش استانی جمعیت زنان روستایی کشور بر اساس آمار رسمی سال ۱۳۹۵

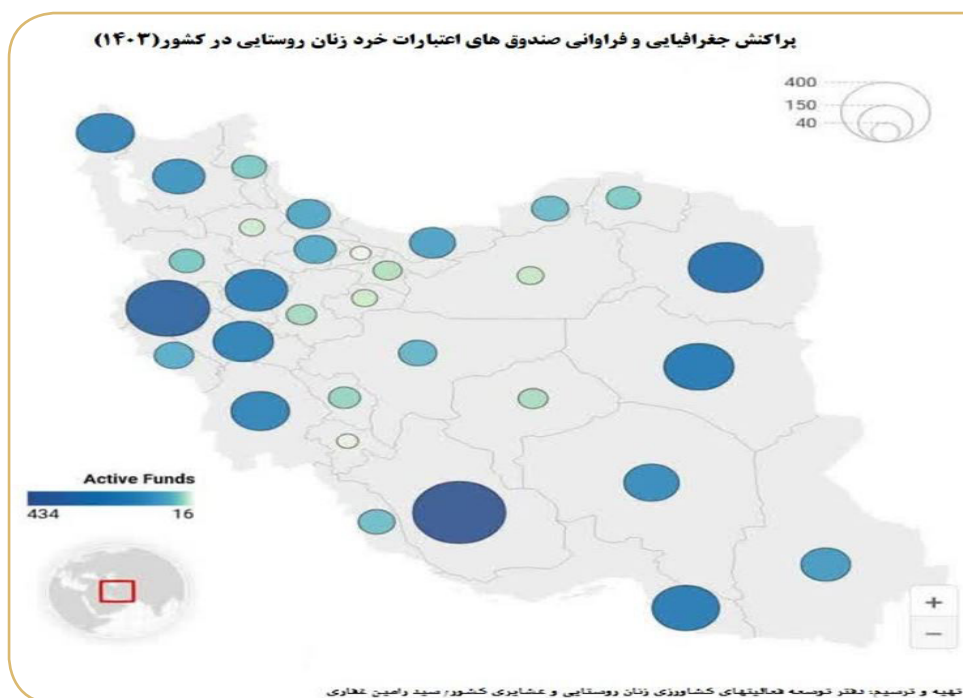
جدول (۱) اطلاعات پایه زنان روستایی و عشایری				
ردیف	استان	آمار زنان روستایی و عشایری کشور	درصد جمعیت زنان روستایی و عشایری	رتبه استان ها از نظر جمعیت زنان روستایی
۱	خراسان رضوی	۸۵۰,۳۰۶	۸/۴۲	۱
۲	سیستان	۷۱۱,۷۱۴	۷/۰۵	۲
۳	فارس	۶۹۷,۸۹۱	۶/۹۱	۳
۴	مازندران	۶۸۱,۹۲۰	۶/۷۵	۴
۵	خوزستان	۵۶۰,۶۳۳	۵/۵۵	۵
۶	آذربایجان غربی	۵۴۷,۲۶۲	۵/۴۲	۶
۷	آذربایجان شرقی	۵۳۱,۳۴۵	۵/۲۶	۷
۸	گیلان	۴۵۷,۵۴۳	۴/۵۳	۸
۹	گلستان	۴۳۲,۱۷۳	۴/۲۸	۹
۱۰	هرمزگان	۳۹۴,۷۷۳	۳/۹۱	۱۰
۱۱	تهران	۳۸۳,۷۸۷	۳/۸	۱۱
۱۲	جنوب کرمان	۳۸۰,۳۷۰	۳/۷۷	۱۲
۱۳	همدان	۳۱۰,۳۴۲	۳/۰۷	۱۳
۱۴	لرستان	۳۰۲,۱۱۰	۲/۹۹	۱۴
۱۵	اصفهان	۲۹۶,۱۲۲	۲/۹۳	۱۵
۱۶	کرمان	۲۵۴,۹۴۷	۲/۵۲	۱۶
۱۷	کرمانشاه	۲۳۰,۶۴۰	۲/۲۸	۱۷
۱۸	کردستان	۲۲۹,۱۵۳	۲/۲۷	۱۸
۱۹	اردبیل	۱۹۵,۰۸۵	۱/۹۳	۱۹
۲۰	خراسان شمالی	۱۸۷,۹۵۲	۱/۸۶	۲۰
۲۱	زنجان	۱۷۰,۷۴۴	۱/۶۹	۲۱
۲۲	چهارمحال و بختیاری	۱۶۵,۴۵۱	۱/۶۴	۲۲
۲۳	مرکزی	۱۶۱,۰۸۹	۱/۵۹	۲۳
۲۴	خراسان جنوبی	۱۵۵,۶۲۷	۱/۵۴	۲۴
۲۵	قزوین	۱۵۵,۱۴۰	۱/۵۴	۲۴
۲۶	کهگیلویه و بویراحمد	۱۵۵,۱۴۸	۱/۵۴	۲۴
۲۷	بوشهر	۱۴۳,۲۷۴	۱/۴۲	۲۵
۲۸	البرز	۹۴,۳۷۸	۰/۹۳	۲۶
۲۹	ایلام	۸۹,۸۹۵	۰/۸۹	۲۷
۳۰	یزد	۷۷,۲۶۸	۰/۷۷	۲۸
۳۱	سمنان	۶۷,۷۰۶	۰/۶۷	۲۹
۳۲	قم	۲۸,۲۸۸	۰/۲۸	۳۰
جمع کل		۱۰,۱۰۰,۰۷۶		

جدول (۳) اطلاعات صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری کشور

ردیف	استان	شهرستان‌های دارای صندوق	تعداد شهرستان‌های دارای صندوق	تعداد صندوق‌های دارای صندوق	تعداد صندوق‌های استان	مجموع تعداد اعضای صندوق‌های استان		هیزان سرباه کل صندوق (هزار تومان)	هیزان تسهیلات دریافتی (هزار تومان)	جمع کل سرباه صندوق‌های اعتبارات خرد (هزار تومان)
						کل اعضا	سپرست خانوار			
۱	آذربایجان شرقی	۱۷	۱۴۳	۱۴۵	۲۵۲۲	۲۸۰	۴۱۵۲۰۰۰	۱۲۹۴۵۰۰۰	۱۷۰۹۷۰۰۰	۳۲۰۲۶۹۴۳
۲	آذربایجان غربی	۹	۱۲۳	۱۷۹	۴۷۰۶	۱۹۹	۷۲۵۶۴۱۲	۲۴۷۷۰۵۱۳	۳۲۰۲۶۹۴۳	۵۵۱۱۳۲۳
۳	اردبیل	۱۱	۶۵	۷۰	۱۹۱۱	۱۶۵	۲۷۰۱۳۲۳	۲۸۱۰۰۰۰	۲۸۱۰۰۰۰	۵۵۱۱۳۲۳
۴	البرز	۵	۱۵	۱۶	۴۲۱	۴۶	۱۰۵۵۹۸۰	۴۴۵۰۰۰	۴۴۵۰۰۰	۱۴۵۰۹۸۰
۵	اصفهان	۲۱	۵۳	۷۱	۱۹۷۷	۱۰۴	۵۹۵۸۳۶۶	۴۲۷۹۵۰۰	۴۲۷۹۵۰۰	۱۰۲۲۷۸۶۶
۶	ایلام	۱۱	۵۹	۸۱	۲۱۷۱	۱۶۷	۲۲۷۲۱۰	۱۴۸۵۵۸۴	۱۴۸۵۵۸۴	۳۷۵۶۷۹۴
۷	بوشهر	۸	۶۲	۷۳	۱۹۰۰	۴۸	۴۴۱۱۰۰	۲۲۶۷۰۰	۲۲۶۷۰۰	۴۳۶۷۸۰۰
۸	تهران	۸	۱۳	۴۵	۱۳۵۶	۱۹۰	۲۱۹۶۰۴۰	۲۲۲۷۰۰۰	۲۲۲۷۰۰۰	۴۴۴۳۰۴۰
۹	جنوب کرمان	۶	۲۲	۳۴	۸۰۰	۰	۱۱۶۲۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۲۲۶۲۰۰۰
۱۰	چهارمحال و بختیاری	۸	۵۸	۶۰	۱۳۰۳	۱۲۸	۱۸۱۱۷۵	۱۴۱۳۵۰۰	۱۴۱۳۵۰۰	۱۵۹۴۶۷۵
۱	خراسان جنوبی	۱۱	۲۴۷	۲۴۰	۹۲۲۲	۷۲۵	۱۷۱۵۳۸۷۳	۶۲۸۰۱۰۰	۶۲۸۰۱۰۰	۲۴۰۳۳۹۷۳
۱	خراسان رضوی	۳۰	۲۱۹	۲۷۸	۶۹۵۹	۶۰۹	۲۸۰۹۷۴۳	۱۴۵۹۸۰۰۰	۱۴۵۹۸۰۰۰	۱۷۴۰۷۷۴۳
۳	خراسان شمالی	۸	۴۹	۵۱	۱۵۳۶	۱۱۱	۲۱۴۷۳۴۰	۱۸۲۰۰۰۰	۱۸۲۰۰۰۰	۲۱۶۷۳۴۰
۴	خوزستان	۲۲	۱۴۱	۱۶۰	۳۶۸۷	۴۰۰	۴۴۲۴۰۵۶۶	۸۳۵۰۶۵۰	۸۳۵۰۶۵۰	۱۲۶۹۱۲۶
۵	زنجان	۸	۲۶	۳۴	۱۱۳۶	۱۲۵	۲۷۲۲۷۰۰	۱۴۹۴۰۰۰	۱۴۹۴۰۰۰	۴۲۱۷۷۰۰
۱۶	سمنان	۸	۴۳	۴۶	۱۲۵۷	۱۲۷	۳۵۹۱۳۶۰	۱۸۸۲۰۰۰	۱۸۸۲۰۰۰	۵۴۷۳۳۶۰
۱۷	سیستان و بلوچستان	۱۸	۱۳۰	۱۵۲	۴۲۴۱	۴۶۶	۴۰۵۱۷۲۸	۵۸۴۲۱۰۰	۵۸۴۲۱۰۰	۹۸۹۳۸۷۸
۱۸	فارس	۳۳	۳۵۸	۴۷۲	۱۷۵۷۵	۷۰۰	۲۶۹۵۸۲۵۰	۱۲۷۲۱۰۰۰	۱۲۷۲۱۰۰۰	۵۰۶۸۹۲۵۰

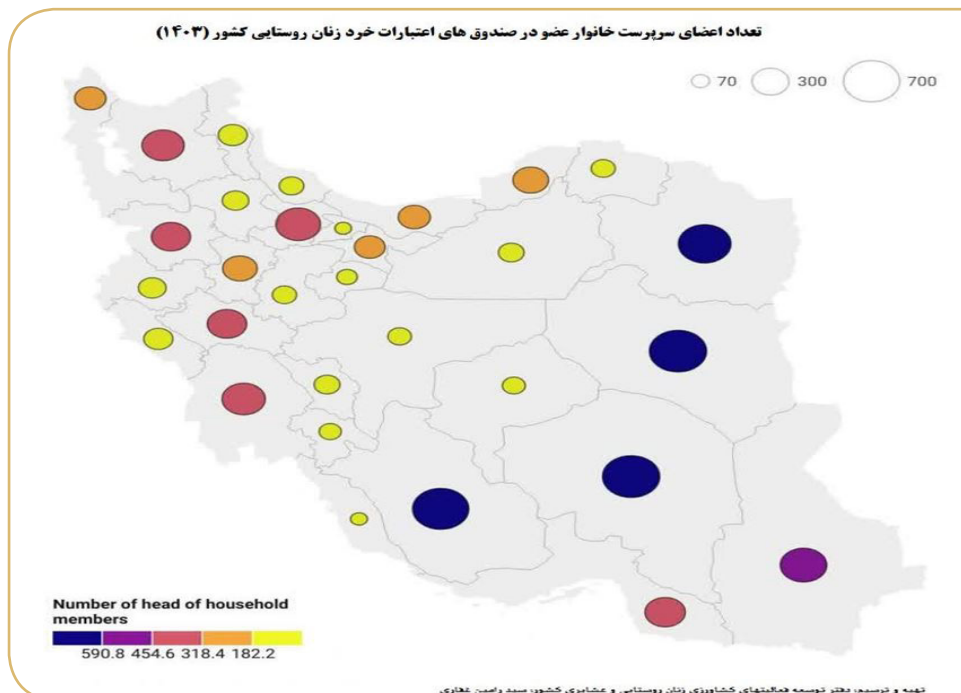
جدول (۲) اطلاعات صندوق‌های اعتبارات خرد زان روستایی و عشایری کشور									
ردیف	استان	تعداد شهرستان‌های دارای صندوق	تعداد روستاهای دارای صندوق	تعداد صندوق در استان	مجموع تعداد اعضای صندوق‌های استان		هیزان سرپایه کل صندوق (هزار تومان)	هیزان تسهیلات دریافتی (هزار تومان)	جمع کل سرپایه صندوق‌های اعتبارات خرد (هزار تومان)
					کل اعضا	سرپرست خانوار			
۱۹	قزوین	۶	۷۱	۸۹	۲۴۳۶	۴۲۹	۲۱۶۷۷۴۶۹	۷۸۶۰۰۰۰	۱۵۳۲۷۴۶۹
۲۰	قم	۱	۲۷	۲۷	۸۶۹	۷۷	۴۱۳۷۵۰۶۰	۲۰۱۴۳۲۰۰۰	۶۱۴۸۳۶۰
۲۱	کردستان	۹	۶۴	۱۱۳	۱۲۰۰	۳۲۲	۵۲۹۰۹۹۷	۹۹۹۴۵۰۰	۱۵۲۸۵۴۹۷
۲۲	کرمان	۱۶	۱۵۶	۱۷۲	۵۷۲۴	۷۲۷	۳۵۱۴۲۰۰	۴۷۵۳۴۷۰	۴۷۵۳۴۷۰
۲۳	کرمانشاه	۴	۱۸۰	۲۷۶	۶۳۵۸	۱۵۰	۴۹۳۷۹۲۰	۱۶۲۶۹۱۰۰	۲۱۲۰۷۰۲۰
۲۴	کهگیلویه و بویر احمد	۷	۲۵	۲۸	۷۷۶	۹۰	۵۴۶۴۷۸	۱۴۶۵۰۵۰	۲۰۱۱۵۲۸
۲۵	گلستان	۴	۸۱	۸۹	۱۳۶۱	۲۶۲	۱۴۲۸۰۰۰	۱۷۹۷۶۵۰	۳۲۲۱۵۴۵۰
۲۶	گیلان	۱۶	۹۳	۱۰۹	۲۵۴۱	۱۱۵	۳۱۹۶۳۸۵	۴۰۶۱۰۰۰	۷۲۵۷۲۸۵
۲۷	لرستان	۱۱	۱۶۵	۲۱۴	۵۰۶۰	۳۲۷	۱۴۵۱۳۲۶	۷۶۹۵۲۰۶	۲۲۲۰۸۳۳۳
۲۸	مازندران	۱۷	۸۹	۱۰۱	۲۳۶۶	۲۱۰	۵۶۹۸۳۱۷	۱۶۴۳۸۰۰	۷۲۴۲۱۱۷
۲۹	مرکزی	۵۰	۲۹	۳۹	۹۳۷	III	۲۲۷۵۰۲۲	۱۵۱۲۰۰۰	۳۳۶۲۲۲
۳۰	هرمزگان	۱۲	۱۷۹	۲۲۳	۶۵۳۴	۴۴۴	۱۲۰۳۹۰۰۰	۱۸۰۰۰۰۰۰	۳۰۵۲۹۰۰۰
۳۱	همدان	۵۰	۱۵۵	۱۸۸	۳۲۶۶	۲۴۵	۸۱۵۷۰۰۰	۵۹۸۹۰۰۰	۱۴۱۴۶۰۰۰
۳۲	یزد	۱۲	۴۱	۴۵	۱۶۷۲	۹۹	۱۴۳۰۷۵۰	۳۹۹۲۰۰۰	۵۴۲۲۷۵۰
۳۳		۳۹۷	۳۱۴۹	۳۹۲۰	۱۵۶۸۱۰	۸۲۰۸			۳۶۲۰۲۴۰۰۰
		**	**	۵۲	۱۴۷۳۹	**			۲۲۵۴۶۰۰
	جمع کل	**	**	۳۴۴	۱۲۱۵۴۹	**			۳۶۶۴۷۹۰۰۰

جمعیت زنان باسواد روستایی بر اساس آمارنامه سال ۱۳۹۵، ۶۴۸۵۳۲۰ نفر و جمعیت زنان روستایی بیسواد ۲۴۱۲۹۷۳ نفر بوده است. تعداد ۳۸۹۳ نفر نیز در خصوص سطح تحصیلات خود اظهارنظر نکرده‌اند. یکی از مهمترین طرح‌های دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری به منظور توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک، ایجاد و توسعه «صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری» می‌باشد. نسبت تعداد روستاهای دارای صندوق اعتبارات خرد به تعداد روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار، ۲۷،۵ درصد است. همچنین نسبت زنان روستایی و عشایری عضو صندوق اعتبارات خرد به تعداد جمعیت فعال زنان روستایی و عشایری (جمعیت ۱۵ تا ۷۰ سال) در روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار ۱،۹۵ درصد است. آمار ارائه شده در جدول ۲ مربوط به صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری طی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۴۰۲ می‌باشد.

شکل (۴) پراکنش و فراوانی صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری

نقشه‌ی فوق توزیع جغرافیایی و میزان فراوانی صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی در ایران (سال ۱۴۰۲) را به تصویر می‌کشد. همان‌طور که از توزیع دایره‌ها پیداست، تمرکز بالایی از این صندوق‌ها در استان‌های غربی، جنوب غربی و جنوب شرقی کشور به چشم می‌خورد؛ به‌ویژه در استان‌هایی مانند فارس، کرمان، سیستان و بلوچستان و لرستان. این الگو نشان‌دهنده‌ی جهت‌گیری سیاست‌های توسعه‌ای مبتنی بر توانمندسازی زنان در مناطق کمتر توسعه‌یافته و دارای شکاف‌های جنسیتی و اقتصادی بالاتر است. در مقابل، استان‌های مرکزی و شمال شرقی کشور تراکم کمتری از این صندوق‌ها را دارند، که ممکن است به دلیل ساختار اقتصادی متفاوت، دسترسی بهتر به سایر منابع مالی، یا برنامه‌ریزی‌های کمتر متمرکز بر توسعه محلی در این نواحی باشد. چنین توزیعی گویای آن است که اعتبارات خرد به عنوان ابزاری مؤثر در سیاست‌گذاری‌های عدالت‌محور فضایی در ایران به کار گرفته شده است.

شکل (۵) تعداد عضو سرپرست خانوار صندوق های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری

نقشه فوق که توزیع جغرافیایی و میزان عضویت زنان سرپرست خانوار در صندوق های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری کشور در سال ۱۴۰۲ را به تصویر می کشد. بازتابی از سطوح مشارکت اقتصادی زنان در عرصه های محلی و نواحی مختلف کشور است. همان گونه که از نقشه پیداست، بیشترین تراکم عضویت (نقاط آبی و بنفش با دایره های بزرگ تر) در استان های شرقی و جنوب شرقی کشور نظیر خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان، کرمان و فارس مشاهده می شود که عمدتاً با ضعف زیرساخت های رسمی بانکی، فقر ساختاری و پراکندگی سکونتگاهی در این مناطق همبستگی دارد.

در مقابل، استان های شمال غربی و غربی کشور نظیر آذربایجان غربی، کردستان و کرمانشاه گرایش بیشتری به سطوح میانی عضویت دارند که این وضعیت می تواند متأثر از ترکیب جمعیتی، فرهنگ های محلی و وجود برخی فرصت های اشتغال غیردولتی باشد. در نواحی شمالی و مرکزی کشور، همچون گیلان، مازندران و تهران، با وجود توسعه یافتگی نسبی، میزان عضویت در صندوق ها پایین تر بوده و عمدتاً در سطوح زرد و نارنجی ثبت شده است که ممکن است به دلیل دسترسی بیشتر به نهادهای مالی رسمی و شبکه های بانکی باشد. به طور کلی، این الگو حاکی از آن است که صندوق های اعتبارات خرد، نقشی اساسی در تأمین مالی خرد در نواحی کمتر توسعه یافته و دارای محدودیت زیرساختی ایفا می کنند. بنابراین، این ابزارها می توانند به مثابه یکی از راهبردهای کلیدی در توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی در مناطق حاشیه ای و کم برخوردار، مورد توجه برنامه ریزان توسعه منطقه ای قرار گیرند. تحلیل داده های مکانی نشان می دهد که حمایت هدفمند از این صندوق ها می تواند نقش بسزایی در کاهش نابرابری های منطقه ای ایفا نماید.

جدول (۳) مشخصات شرکت‌های فعال تعاونی روستایی زنان

ردیف	استان	ردیف	نام تعاونی	نام شهرستان	نام روستا	تعداد روستاهای تحت پوشش تعاونی	سال تأسیس
۱	آذربایجان شرقی	۱	قلندر	اهر	قلندر	۱	۱۳۷۴
		۲	پروین اعتصامی نظری	شبستر	نظری	۱	۱۳۷۳
		۳	بانوان مهربان	سراب	مهربان	۱۲	۱۳۸۱
		۴	سمیه کلنتر	کلیبر	کلنتر	۸	۱۳۷۶
		جمع				۲۲	
۲	آذربایجان غربی	۱	چنقرالو	ارومیه	چنقرالو	۱	۱۳۷۹
		۲	رحیم آباد	ارومیه	رحیم آباد	۱	۱۳۸۳
		۳	کریم آباد	ارومیه	کریم آباد	۱	۱۳۷۳
		۴	مرنگلو	ارومیه	مرنگلو	۱	۱۳۷۹
		۵	باغچه جیک	سلماس	باغچه جیک	۳	۱۳۷۳
		۶	فرخ زاد	نقده	فرخ زاد	۱	۱۳۷۶
۳	اردبیل	جمع				۸	
		۱	عنبران	نعمین	عنبران	۲	۱۳۸۰
		۲	ستاره جاوید ارس مغان	پارس آباد	مرکزی	۸	۱۳۹۲
		جمع				۱۰	
		۱	الزهرا	اصفهان	حسن آباد	۵	۱۳۷۵
۴	اصفهان	۲	آفتابگردان کویر	اصفهان	مالواجر	۱	۱۳۸۷
		۳	بنت الهدی	تیران	تیران	۱۴	۱۳۷۶
		۴	قمبوان	شهرضا	قمبوان	۵	۱۳۷۷
		۵	نطنز	نطنز	نطنز	۴۰	۱۳۷۷
		۶	همیاران سبز کویر	کاشان	کاشان	۶۲	۱۳۸۷
		جمع				۱۲۷	
۵	البرز	۱	پرنیان کشت البرز	کرج	مرکزی	۱	۱۳۹۰
		جمع				۱	
۶	ایلام	۱	ام البنین	دره شهر	دره شهر	۷	۱۳۸۶
		۲	عفت	بدره	بدره	۱۰	۱۳۷۶
		۳	مهرآفرین	دهلران	انقلاب ۱ و ۲ و ۳	۳	۱۳۸۹
		جمع				۲۰	
۷	بوشهر	۱	آباد تنگستان	تنگستان	آباد	۱	۱۳۸۸
		۲	کوثر کنگان	کنگان	کنگان	۸	۱۳۸۸
		۳	مهر برمک	دشتستان	برمک	۱۱	۱۳۹۰
		جمع				۲۰	

جدول (۳) مشخصات شرکت‌های فعال تعاونی روستایی زنان

ردیف	استان	ردیف	نام تعاونی	نام شهرستان	نام روستا	تعداد روستاهای تحت پوشش تعاونی	سال تأسیس
۱۳	خراسان رضوی	۱	پنجه طلایان کرمانج	قوچان	قوچان	۵	۱۳۸۸
		۲	سروش کاشمر	کاشمر	فدافن	۱۲	۱۳۸۶
		۳	کارآفرین کوهسرخ	کوهسرخ	ریوش	۴	۱۴۰۰
		۴	صاحب الزمان	خواف	خواف	۸	۱۳۸۸
		۵	قائم	سرخس	عباس آباد	۶	۱۳۹۱
		۶	کوثر	خوشاب	سلطان آباد	۱۰	۱۳۷۵
		۷	حضرت رقیه (س)	چناران	رادکان	۳	۱۳۷۰
		۸	سامان پارت بیهق	ششتمد	ششتمد	۱	۱۳۸۲
		۹	زینب (س) بیلند	گناباد	بیلند	۳	۱۳۷۳
		۱۰	کارآفرین روستای سبز	تایباد	تایباد	۱۷	۱۳۸۹
		۱۱	تلاشگر نیشابور	نیشابور	بخش مرکزی	۷	۱۳۹۲
		۱۲	یاس سپید	مه ولات	فیض آباد	۲۰	۱۳۸۷
		۱۳	آتیه نگر	مشهد	دهسرخ	۱۰	۱۳۹۲
		۱۴	اسوه	فیروزه	مهدی آباد	۳۰	۱۳۹۰
			جمع	۱۳۶			
۱۴	خوزستان	۱	نخ ریسان	ایذه	مرکزی	۲۰	۱۳۷۶
		۲	اندیکا	اندیکا	مرکزی	۳۶	۱۳۹۵
		۳	مهر آذین	شوش	مرکزی	۲۰۰	۱۳۹۷
		۴	اندیمشک و حومه	اندیمشک	بخش الوار گرمسیری	۱۲	۱۳۷۶
		۵	عقیلی	گتوند	ترکالکی	۱۰	۱۳۸۳
		۶	اتحاد زنان	راهشیر	مرکزی	۳	۱۳۸۶
		۷	شهیون	دزفول	شهیون	۱۲	۱۳۷۶
		۸	عفاف دورق	شادگان	مرکزی	۱۵	۱۴۰۱
		۹	آرمان آفرینان ورنا	مسجد سلیمان	مرکزی	۱۰۰	۱۳۹۹
		۱۰	توکان دشت	هویره	نهیلات	۸	۱۳۹۸
		۱۱	لالی	لالی	مرکزی	۱۰	۱۳۷۹
		۱۲	آبادان	آبادان	منیوچی	۹	۱۳۸۰
		۱۳	هندیجان	هندیجان	مرکزی	۱۶	۱۳۷۶
		۱۴	حمیدیه	حمیدیه	دهکده	۲	۱۳۷۴
		۱۵	بهبهان	بهبهان	مرکزی	۴	۱۳۸۲
			جمع	۴۵۷			

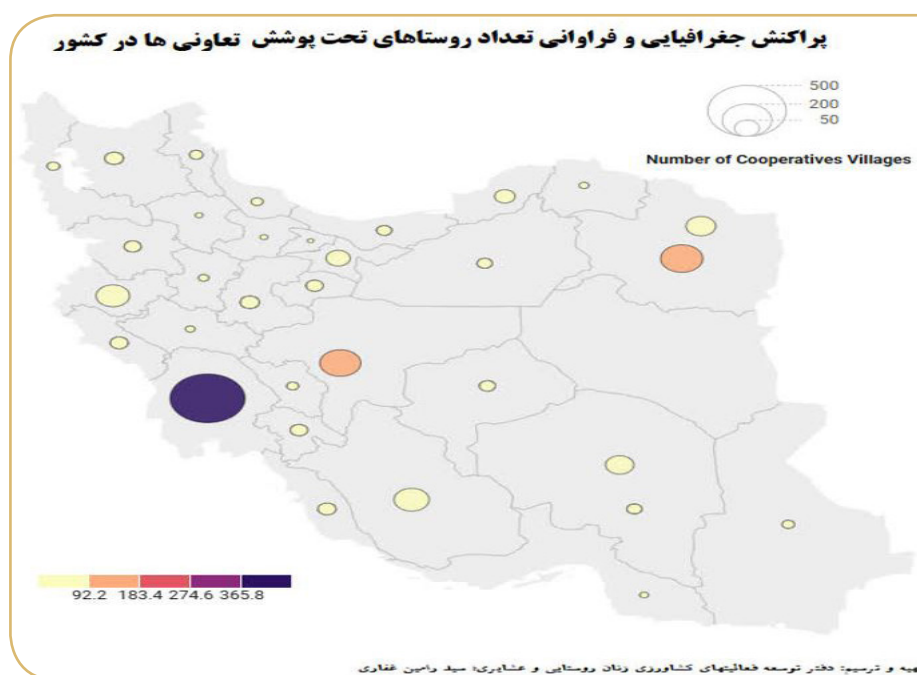
جدول (۳) مشخصات شرکت‌های فعال تعاونی روستایی زنان							
ردیف	استان	ردیف	نام تعاونی	نام شهرستان	نام روستا	تعداد روستاهای تحت پوشش تعاونی	سال تأسیس
۱۵	زنجان	۱	الزهراء قروه	ابهر	قروه	۱	۱۳۷۵
		۲	کوثر جزلاندشت	طارم	جزلاندشت	۱	۱۳۷۵
		جمع		۲			
۱۶	سمنان	۱	رامه	گرمسار	رامه	۱	۱۳۹۰
		۲	هم اندیشان پویای کویر سمنان	سمنان	-	۱	۱۳۸۶
		۳	کارآفرین مومن آباد	سرخه	مومن آباد	۱	۱۳۹۶
		۴	افتر	سرخه	افتر	۱	۱۳۹۵
		۵	فرهیخته دروار	دامغان	دروار	۱	۱۳۸۷
		۶	امید دامنگوه	دامغان	ابوالبق	۱	۱۳۹۷
		۷	محراب دیباج	دامغان	شهر دیباج	۱	۱۳۸۷
		۸	مهرکلاته رودبار	دامغان	شهر کلاته رودبار	۱	۱۳۸۷
		۹	میامی	میامی	سرحدات	۵	۱۴۰۱
		جمع		۱۳			
۱۷	سیستان و بلوچستان	۱	زینب کبری	ایران‌شهر	نوک آباد سرهنک	۳	۱۳۷۳
		۲	صنم بانوی سیستان	زابل	ده کیخا	۲	۱۳۹۴
		۳	بانوان سرزمین کویر	زاهدان	حرمک	۳	۱۴۰۰
		جمع		۸			
۱۸	فارس	۱	بیضا	بیضا	بیضا	۱۵	۱۴۰۲
		۲	مروارید سفید فراشبند	فراشبند		۳۲	۱۳۹۰
		۳	فرشتگان ایچ	استهبان	ایچ	۱۰	۱۳۹۰
		۴	کوثر	مرودشت	*	۵	۱۳۹۰
		۵	فاطمه الزهرا (س)	خرم بید		۵	۱۳۷۵
		۶	نیک اندیش گراش	گراش	کنارزیارت	۴	۱۳۹۷
		۷	لب اشکن	گراش	لب اشکن	۴	۱۴۰۱
		۸	الزهرا نصیرآباد	فسا	نصیرآباد	۱	۱۳۸۷
		۹	حضرت مریم دستجه	فسا	دستجه	۱	۱۳۸۴
		۱۰	همایجان	سپیدان	رودبال	۳	۱۳۷۴
		۱۱	شاپورجان	شیراز	شاپورچان	۶	۱۳۷۸
		۱۲	تفیهان	شیراز	تهفیان	۵	۱۳۷۷
		جمع		۹۱			

جدول (۳) مشخصات شرکت‌های فعال تعاونی روستایی زنان

ردیف	استان	ردیف	نام تعاونی	نام شهرستان	نام روستا	تعداد روستاهای تحت پوشش تعاونی	سال تأسیس
۱۹	قزوین	۱	دشت کوثر باورس	قزوین	حسن آباد	۱	۱۳۹۳
		۲	اردبیلک	قزوین	اردبیلک	۱	۱۳۸۲
		جمع		۲			
۲۰	قم	۱	نیک کار صرم	کهک	صرم	۱	۱۳۸۱
		۲	دستجرد	قم	دستجرد	۱۳	۱۳۷۴
		۳	قمرود	قم	قمرود	۲	۱۳۸۰
		۴	جعفریه	جعفرآباد	جعفریه	۲	۱۳۸۰
		جمع		۱۸			
۲۱	کردستان	۱	زنان مریوان	مریوان	نه نه	۱۵	۱۳۸۹
		۲	قروچای	دهگلان	قروچای	۲	۱۳۷۳
		جمع		۱۷			
۲۲	کرمان	۱	سعادت آباد	سیرجان	هماشهر	۱۵	۱۳۸۲
		۲	ستایش ملک آباد	سیرجان	خواجه شهر	۸	۱۳۸۲
		۳	حدیث محمودآباد	سیرجان	محمدآباد	۱۷	۱۳۸۴
		۴	فرشتگان	کرمان	اختیار آباد	۶	۱۳۸۰
		۵	شریفه کهنوج مدیم	کرمان	کهنوج مدیم	۱۰	۱۴۰۰
		جمع		۵۶			
۲۳	کرمانشاه	۱	نودشه	پاوه	نودشه	۵	۱۳۷۳
		۲	دیارغرب	روانسر	تپه کوئیک	۳۲	۱۳۸۸
		۳	مهرانه صحنه	صحنه	الهیة	۸	۱۳۸۴
		۴	زینب کبری	قصرشیرین	قصرشیرین	۱	۱۳۷۵
		۵	کامبادن	کرمانشاه	شاهی‌نی	۲۸	۱۳۹۴
		۶	دهلر	کنگاور	دهلر	۳	۱۳۷۷
		۷	گیلانغرب	گیلانغرب	گیلانغرب	۵	۱۳۸۱
جمع		۸۲					
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱	ایل آفتاب	بویراحمد	ده برآفتاب	۱	۱۴۰۲
		۲	سررود شمالی	بویراحمد	تنگ سریز	۱	۱۳۹۳
		۳	سی سخت	دنا	سی سخت	۸	۱۳۷۴
		۴	چرام	چرام	بلدان	۷	۱۳۸۴
		۵	بردیان	چرام	بردیان	۱	۱۳۸۶
جمع		۱۸					

جدول (۳) مشخصات شرکت‌های فعال تعاونی روستایی زنان							
ردیف	استان	ردیف	نام تعاونی	نام شهرستان	نام روستا	تعداد روستاهای تحت پوشش تعاونی	سال تأسیس
۲۵	گلستان	۱	حکیم آباد	علی آباد کتول	حکیم آباد	۳	۱۳۷۴
		۲	گل آفتابگردان	بندرگز	لیوان	۲۴	۱۳۸۸
		جمع کل		۲۷			
۲۶	گیلان	۱	لیاستان لاهیجان	لاهیجان	لیالستان	۱	۱۳۷۴
		۲	ماسوله	فومن - ماسوله	شهرک ماسوله	۱	۱۳۷۳
		۳	قاسم آبادسفلی رودسر	رودسر	قاسم آباد سفلی	۵	۱۳۷۴
		جمع کل		۷			
۲۷	لرستان	۱	شیروان	بروجرد	شیروان	۲	۱۳۷۳
		۲	پیشگام اقتصاد	چگنی	حسیوند	۱	۱۳۹۴
		۳	متین	خرم آباد	دارایی	۱	۱۳۹۲
		جمع کل		۴			
۲۸	مازندران	۱	تیرتاش	گلوگاه	تیرتاش	۱	۱۳۷۹
		۲	شستا	رامسر	شستا	۷	۱۳۷۴
		۳	دشت سر	آمل	وسطی کلا	۴	۱۳۷۵
		۴	کوکده	آمل	کوکده	۱	۱۳۷۳
		جمع کل		۱۳			
۲۹	مرکزی	۱	مرزیجران	اراک	مرزیجران	۱	۱۳۸۷
		۲	زرین سپهر خنداب	خنداب	مرکز خنداب	۸	۱۴۰۲
		۳	سراج سپهر دلیجان	دلیجان	مرکز دلیجان	۴	۱۳۸۵
		۴	جام پلاست محلات	محلات	مرکز محلات	۱۰	۱۳۸۵
		جمع کل		۲۳			
۳۰	هرمزگان	۱	اتحاد سرخون	بندرعباس	سرخون	۱	۱۳۸۷
		۲	ساحل نشینان هنگام	بندرعباس	جزیره هنگام	۱	۱۳۹۰
		۳	پونه هماگ	بندرعباس	هماگ پایین روستای سیاهو	۱	۱۳۸۳
		جمع کل		۳			
۳۱	همدان	۱	ولایت	نهاوند	بیان	۵	۱۳۷۶
		جمع کل		۵			
۳۲	یزد	۱	مهر ورزان هرات	خاتم	هرات	۱۵	۱۳۸۶
		جمع کل		۱۵			
جمع کل استان‌ها		۱۷۵		۱۳۳۱			

تصویر بعد (شکل ۶)، پراکنش جغرافیایی و فراوانی تعداد روستاهای تحت پوشش تعاونی‌های زنان روستایی را در سطح کشور نمایش می‌دهد. بر اساس داده‌های بصری، بیشترین تمرکز روستاهای تحت پوشش تعاونی‌ها در جنوب غرب کشور و به‌ویژه استان خوزستان است که با رنگ بنفش تیره و دایره‌ای بزرگ مشخص شده است. پس از آن استان‌های اصفهان و خراسان قرار می‌گیرند. این تمرکز بالا می‌تواند ناشی از سیاست‌های حمایتی، ساختار جمعیتی روستایی و نیازهای اقتصادی خاص این منطقه باشد. در مقابل، در بسیاری از استان‌های مرکزی، شرقی و جنوب شرقی کشور، تعداد روستاهای تحت پوشش تعاونی‌ها پایین‌تر و با رنگ زرد و دایره‌های کوچک‌تر مشخص شده است که بیانگر پراکندگی کمتر و ضعف در توسعه تعاونی‌های روستایی در این مناطق است. این تفاوت‌های منطقه‌ای بیانگر عدم توازن در توسعه تعاونی‌های روستایی و بهره‌مندی روستاها از مزایای این ساختارهاست. به نظر می‌رسد عوامل متعددی مانند زیرساخت‌ها، دسترسی به منابع مالی، مشارکت اجتماعی و سیاست‌های منطقه‌ای بر این پراکنش تأثیرگذار بوده‌اند. تمرکز بالای تعاونی‌ها در برخی مناطق می‌تواند موجب بهبود شاخص‌های توسعه روستایی، افزایش اشتغال و کاهش مهاجرت روستاییان گردد. اما در مناطق با پوشش پایین، نیاز به بازنگری در سیاست‌های حمایتی، آموزش و توانمندسازی روستاییان و ایجاد زیرساخت‌های لازم به شدت احساس می‌شود.

شکل (۶) پراکنش جغرافیایی روستاهای تحت پوشش تعاونی‌ها در کشور

از سال ۱۳۹۰، صندوق‌های اعتبارات خرد شهرستانی و استانی با تحت پوشش قراردادن صندوق‌های روستایی ایجاد شدند. این اقدام، در جهت اعتباربخشی به این صندوق‌ها و ایجاد شخصیت حقوقی برای آنها انجام گرفت. تا کنون ۲۰ صندوق استانی و شهرستانی ایجاد شده است که اطلاعات مربوط به آنها در جدول (۴) آمده است. صندوق‌های استانی و شهرستانی می‌توانند به عنوان یک بستر برای حمایت از کسب و کارهای کوچک و خرد روستایی و توانمندسازی زنان روستایی و عشایری معرفی شوند.

جدول (۴) اطلاعات صندوق‌های شهرستانی و استانی حمایت از توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری (ارقام میلیون ریال)

ردیف	نام صندوق	تاریخ تشکیل	تاریخ ثبت	سرمایه اولیه	تعداد سهامداران حقیقی اولیه	سرمایه فعلی	سرمایه غیردولتی	سرمایه دولت	درصد سرمایه دولت به کل سرمایه	تعداد سهامداران حقیقی	درصد سرمایه به کل	رتبه سرمایه در صندوق‌های زنان	تعداد صندوق‌های خرد اولیه	تعداد صندوق‌های خرد فعلی
۱	زنان ارومیه	۱۳۹۰/۴/۲۹	۱۳۹۰/۵/۱	۱,۵۶۶	۵۴۶	۳۹,۱۹۴	۲۰,۴۴۸	۱۸,۷۴۶	۴۸/۸۸	۱,۹۲۹	۵/۶۷	۸	۱۴	۴۶
۲	زنان سلحاس	۱۳۹۰/۴/۲۸	۱۳۹۱/۳/۲۲	۷۵۶	۳۳۸	۶,۳۶۲	۳,۲۶۴	۳,۱۱۷	۴۸/۹۹	۶۵۹	۵/۹۲	۲۰	۱۲	۲۰
۳	زنان دشتستان	۱۳۹۰/۱۱/۲۵	۱۳۹۱/۳/۲۲	۷۱۱	۴۲	۴۷,۹۱۵	۲۸,۷۱۹	۱۹,۱۹۶	۴۸/۹۷	۲,۰۰۰	۶/۹۳	۴	۷	۳۱
۴	زنان خوسف	۱۳۹۱/۴/۲۴	۱۳۹۰/۵/۲۱	۲,۵۴۱	۲۹۳	۱۰,۸۱۸	۵,۵۱۸	۵,۳۰۰	۴۸/۹۹	۵۹۹	۱/۵۶	۱۸	۱۴	۲۰
۵	زنان دره‌بان	۱۳۹۰/۴/۱۲	۱۳۹۰/۵/۲۰	۸۲۷	۳۷۷	۲۰,۲۰۹	۱۰,۳۲۰	۹,۸۸۹	۴۸/۹۳	۷۵۵	۲/۹۲	۱۶	۸	۱۹
۶	زنان سرایان	۱۳۹۰/۵/۲۰	۱۳۹۰/۱۰/۱۹	۹۱۵	۱۷۶	۳۱,۵۲۶	۱۶,۵۹۴	۱۴,۳۳۵	۴۸/۹۵	۵۵۳	۴/۵۶	۱۲	۷	۳۳
۷	زنان زابل	۱۳۹۰/۴/۲۲	۱۳۹۰/۵/۱۶	۹۹۲	۳۳۸	۴۰,۴۴۲	۲۰,۷۰۱	۱۹,۷۴۱	۴۸/۸۱	۱,۷۴۷	۵/۸۵	۶	۷	۵۹
۸	زنان استهبان	۱۳۹۰/۹/۲۳	۱۳۹۰/۱۱/۲۳	۹۹۳	۴۲	۴۰,۱۲۴	۲۰,۴۶۵	۱۹,۷۴۱	۴۸/۷۹	۸۱۵	۵/۸	۷	۶	۲۰
۹	زنان شیراز	۱۳۹۰/۳/۵	۱۳۹۰/۶/۱۲	۱,۴۶۶	۴۳۷	۴۳,۷۵۱	۲۲,۳۵۸	۱۹,۷۴۱	۴۹	۱,۴۹۲	۶/۳۳	۵	۸	۳۳
۱۰	زنان مرودشت	۱۳۸۹/۷/۱۵	۱۳۹۰/۵/۸	۵۵۴	۶۵	۵۳,۴۴۹	۲۷,۲۹۷	۱۹,۷۴۱	۴۸/۹	۱,۹۸۰	۷/۷۳	۳	۱۸	۳۶
۱۱	زنان بندرعباس	۱۳۹۰/۲/۲۸	۱۳۹۰/۵/۸	۱,۱۱۱	۴۷۴	۹۶,۴۴۱	۴۹,۱۸۵	۱۹,۷۴۱	۴۹	۱,۲۶۶	۳/۹۴	۱	۱۱	۴۶
۱۲	زنان حاجی‌آباد	۱۳۹۷/۶/۲۵	۱۳۹۰/۱۰/۱۱	۶۴۳	۲۷۲	۲۱,۰۵۶	۱۰,۷۱۳	۱۹,۷۴۱	۴۹	۷۱۴	۳/۵۴	۱۴	۹	۴۲
۱۳	زنان رودان	۱۳۹۷/۶/۲۶	۱۳۹۷/۱۱/۱۱	۲,۰۷۱	۲۵۹	۱۱,۰۹۸	۵,۶۶۰	۱۹,۷۴۱	۴۹	۳۸۴	۱/۶	۱۷	۷	۱۲
۱۴	زنان چیتاب	۱۳۹۷/۶/۲۶	۱۳۹۷/۱۲/۹	۲,۶۶۳	۳۲۹	۲۰,۷۷۰	۱۰,۵۹۳	۱۹,۷۴۱	۴۹	۷۹۹	۳	۱۵	۱۲	۲۷
۱۵	زنان بستک	۱۳۹۹/۱۲/۱۳	۱۴۰۰/۵/۵	۱۹,۶۹۱	۵۲۷	۳۵,۷۱۷	۱۸,۲۱۶	۱۹,۷۴۱	۴۹	۵۱۵	۵/۱۶	۱۰	۷	۱۹

جدول (۴) اطلاعات صندوق‌های شهرستانی و استانی حمایت از توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری (ارقام میلیون ریال)

ردیف	نام صندوق	تاریخ تشکیل	تاریخ ثبت	سرمایه اولیه	تعداد سهامداران حقیقی اولیه	سرمایه فعلی	سرمایه غیردولتی	سرمایه دولت	درصد سرمایه دولت به کل	درصد سرمایه دولت به کل سرمایه	تعداد سهامداران حقیقی	درصد سرمایه به کل	رتبه سرمایه در صندوق‌های زنان	تعداد صندوق‌های خرد اولیه	تعداد صندوق‌های خرد فعلی
۱۶	زنان قائم شهر	۱۳۹۴/۴/۳	۱۳۹۴/۵/۲۴	۲,۳۴۵	۴۴۳	۸,۲۲۸	۴,۱۹۶	۱۹,۷۴۱	۴۹	۴۷/۲۳	۶۴۶	۱/۱۹	۱۶	۹	۱۸
۱۷	زنان کردستان	۱۳۹۶/۱۵/۱۶	۱۳۹۶/۱۱/۲۵	۴,۳۲۵	۵۹۱	۶,۵۱۰	۳,۲۱۵	۱۹,۷۴۱	۳۳	۴۷/۲۳	۱,۳۶۶	۹/۴۱	۲	۲۲	۵۸
۱۸	زنان تبریز	۱۳۹۷/۲/۲۵	۱۳۹۷/۶/۱۸	۲,۶۷۷	۲۶۵	۳,۷۵۱	۱۶,۵۸۱	۱۹,۷۴۱	۸۰	۴۴/۵۸	۴۰۵	۴/۴۵	۳	۷	۱۵
۱۹	زنان شبستر	۱۳۹۷/۲/۲۵	۱۳۹۷/۵/۳	۳,۵۳۳	۳۲۲	۳,۹۱۳	۱۶,۸۵۶	۱۹,۷۴۱	۹۴	۴۸/۹۴	۳۳۹	۴/۷۶	۱۱	۷	۳۳
۲۰	زنان عجبشیر	۱۳۹۷/۲/۲۶	۱۳۹۷/۵/۱۵	۲,۱۲۸	۲۴۶	۳,۹۵۶	۱۸,۳۵۹	۱۹,۷۴۱	۱۰۱	۴۹/۱۰۱	۴۲۵	۵/۱۹	۹	۷	۳۳
جمع کل															۵۴۲

تحلیل محیطی

تحلیل نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها (SWOT) از ابزار مورد نیاز برای بررسی محیط می‌باشد. در این برنامه، وضعیت توانمندی زنان روستایی و عشایری ایران برای توسعه کسب‌وکارهای خرد و کوچک روستایی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

البته بایستی توجه داشت که چالش‌ها و محدودیت‌های زنان روستایی در بسیاری از کشورها به صورت مشترک وجود دارد. بر اساس آمار جهانی، زنان مسئولیت شصت تا هشتاد درصد فعالیت‌ها در جهان را بر عهده دارند و پنجاه درصد غذای جهان را تولید می‌کنند و با وجود ایفای نقش‌های متعدد، منابع چندانی در دسترس ندارند (ظفری نسب و همکاران، ۱۴۰۰). از این رو ارتقای توانمندی ایشان بخش جدایی ناپذیر برنامه‌های حمایت از کسب‌وکارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری بوده است.

قوت به عواملی گفته می‌شود که مزیت رقابتی یا مهارت ممتازی در درون موضوع مورد بررسی باشد. نقاط قوت حوزه توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری در راستای توسعه کسب‌وکارهای کوچک و خرد روستایی شامل موارد زیر می‌باشد:

❖ پایداری و انعطاف‌پذیری:

زنان در مناطق روستایی و عشایری به دلیل تجربه در مواجهه با چالش‌های طبیعی و اجتماعی، معمولاً دارای روحیه‌ای مقاوم و انعطاف‌پذیر هستند که این ویژگی‌ها در مدیریت کسب‌وکارها بسیار مفید است (Rezaei-Moghaddam et al., 2021).

❖ تولید محصولات بومی و ارگانیک:

زنان در روستاها و مناطق عشایری به خوبی با منابع طبیعی موجود آشنا هستند و می‌توانند کسب‌وکارهایی مبتنی بر محصولات بومی و کشاورزی راه‌اندازی کنند که ارگانیک بوده و تقاضای بالایی در بازارهای محلی و حتی جهانی دارد (Pakrah et al., 2020).

❖ پذیرش فرهنگ کار و اقتصاد محلی:

زنان روستایی از گذشته‌های دور اغلب در کشاورزی، دامداری و صنایع دستی فعالیت دارند و این تجربیات می‌تواند به عنوان یک مزیت در گسترش کسب‌وکارهای کوچک و خرد در این مناطق به کار آید (کجاف و همکاران، ۱۳۹۲).

❖ توانایی در مدیریت منابع محدود:

به دلیل محدود بودن منابع در روستاها، زنان معمولاً مهارت‌های خاصی در مدیریت منابع محدود دارند. این توانمندی در راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک می‌تواند بسیار مؤثر باشد (UN، 2024؛ Anabestani et al., 2020 Women).

❖ آگاهی از نیازهای محلی:

زنان روستایی معمولاً به خوبی از نیازها و ترجیحات بازارهای محلی آگاه هستند و می‌توانند کسب‌وکارهایی را راه‌اندازی کنند که دقیقاً با نیازهای جامعه محلی هم‌راستا باشد (Anabestani et al., 2024).

❖ روحیه همکاری و مشارکت:

در بسیاری از موارد، زنان روستایی تمایل دارند به صورت جمعی و تیمی کار کنند. این ویژگی باعث می‌شود که در شرایطی که نیاز به همکاری و هماهنگی برای موفقیت یک کسب‌وکار کوچک باشد، از پتانسیل بالایی برخوردار شوند (فتوتی و همکاران، ۱۳۹۱).

❖ طرح‌های موفق توسعه‌ای قبلی:

وجود ۱۱ هزار تسهیلگر زن روستایی که خود عامل توسعه بوده و به صورت داوطلبانه به توانمندسازی زنان روستایی و عشایری کمک می‌کنند، طرح‌های موفق آموزش مهارتی که قبلاً توسط دفتر توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری اجرا شده است، وجود صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی و عشایری برای تامین تسهیلات خرد، اجرای موفق طرح‌های نوآورانه بازاریابی الکترونیک و تولید ارگانیک در بخشهایی از کشور، گسترش فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی زنان و دختران جوان روستایی و عشایری نسبت به گذشته، سطح نسبتاً بالای سواد و مهارت زنان و دختران روستایی و عشایری در ایران نسبت به سایر کشورهای مشابه از نقاط قوت توسعه کسب‌وکارهای خرد زنان روستایی و عشایری است.

❖ توسعه فناوری‌های ارتباطی در بین زنان و دختران روستایی:

گسترش استفاده از موبایل، اینترنت و سایر فناوری‌های ارتباطی که می‌تواند برای آموزش و توسعه بازارهای آنلاین و دیجیتال مورد استفاده قرار گیرد (فراهانی و مظفری قره بلاغ، ۱۴۰۳).

❖ داشتن اهداف و انگیزه‌های قوی:

زنان روستایی با اهداف مشخص و انگیزه‌های بالا در کسب‌وکارهای خود فعالیت می‌کنند که این عامل نقش مهمی در موفقیت آنها دارد (حسینی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۳).

-نقاط ضعف:

نارسایی‌ها یا امور داخلی که به صورت ضعیف انجام می‌شود، نقاط ضعف نامیده می‌شوند. نقاط ضعف حوزه توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری در راستای توسعه کسب‌وکارهای کوچک و خرد روستایی شامل موارد زیر می‌باشد:

❖ دسترسی محدود به منابع مالی:

زنان روستایی و عشایری معمولاً به دلیل نداشتن دارایی یا وثیقه کافی، دسترسی محدودتری به منابع مالی؛ مانند وام‌ها و تسهیلات بانکی دارند (شاهرخی ساردو و کرمی، ۱۳۹۵).

❖ محدودیت‌های آموزشی و مهارتی:

بسیاری از زنان در مناطق روستایی و عشایری به دلیل نداشتن فرصت‌های آموزشی مناسب، مهارت‌های لازم برای راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکار را ندارند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۳).

❖ فرهنگ و نگرش‌های اجتماعی:

در برخی مناطق، نگرش‌های فرهنگی و اجتماعی مانع از مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی و کسب‌وکار می‌شود. این موضوع ممکن است به کاهش اعتماد به نفس و توانمندی‌های زنان منجر شود (احمدی و همکاران، ۱۴۰۳).

❖ دسترسی محدود به بازارهای محلی و جهانی:

زنان روستایی و عشایری اغلب از شبکه‌های توزیع و بازارهای گسترده برای فروش محصولات خود بهره‌مند نیستند. نبود زیرساخت‌های مناسب حمل‌ونقل، اطلاعات کافی درباره بازار هدف و ارتباطات بازاریابی، فعالیت اقتصادی زنان را با مشکل مواجه کرده و سودآوری کسب‌وکارهای آنان را کاهش می‌دهد (موحدی و یعقوبی فرانی، ۱۳۹۳).

❖ کمبود شفافیت در حمایت‌های دولتی و سیاست‌گذاری‌های کلی:

در برخی مواقع، حمایت‌های لازم از سوی دولت‌ها برای توسعه کسب‌وکارهای کوچک زنان در روستاها و مناطق عشایری کافی نبوده و یا سیاست‌های دولتی به درستی این بخش از جامعه را در نظر نمی‌گیرد.

❖ مشکلات زیرساختی:

کمبود زیرساخت‌های مناسب در روستاها مانند دسترسی به اینترنت، حمل و نقل مناسب و خدمات بهداشتی، باعث می‌شود که زنان روستایی قادر به انجام کارهای اقتصادی به شیوه‌ای کارآمد نباشند (Movahedi & Farani, 2012).

-فرصت‌ها:

فرصت عبارت است از وجود زمینه‌های مطلوب و بالقوه در محیط بیرونی برای انجام کاری یا تحقق ظرفیت بالقوه. فرصت‌های حوزه توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری در راستای توسعه کسب‌وکارهای کوچک و خرد روستایی شامل موارد زیر می‌باشد:

❖ سهولت دسترسی به بازارهای جدید و آنلاین:

با توجه به رشد فناوری و اینترنت، زنان روستایی و عشایری می‌توانند محصولات خود را به بازارهای آنلاین معرفی کنند. این فرصت می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا به بازارهای بزرگ‌تری دست یابند و فروش خود را افزایش دهند (سیف الهی و اکبرآرباتان، ۱۴۰۲).

❖ حمایت دولت و نهادهای بین‌المللی:

دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی در حال حاضر پروژه‌های مختلفی برای حمایت از زنان روستایی دارند که شامل تأمین مالی، آموزش و مشاوره می‌شود. این فرصت‌ها می‌توانند زنان را در راه‌اندازی و توسعه کسب‌وکارهای خود کمک کنند (اکبر اقلی، ۱۳۹۸).

❖ افزایش تقاضا برای محصولات بومی و ارگانیک:

در سال‌های اخیر تقاضا برای محصولات ارگانیک و محلی در بازارهای جهانی افزایش یافته است. کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکارها کوچک و متوسط در طول چرخه عرضه محصولات ارگانیک از جمله در بخش‌هایی مانند تولید نهاده‌ها و محصولات ارگانیک، فراوری، بسته‌بندی، توزیع، بازاریابی و عرضه و فروش آنها، می‌تواند فرصت‌های شغلی متعددی برای جوانان و زنان روستایی ایجاد نماید و از این طریق به توسعه روستایی و کشاورزی کمک کند. (کریمی، ۱۳۹۶).

❖ آموزش‌های مهارتی و تخصصی:

با توسعه برنامه‌های آموزشی برای زنان در روستاها، فرصت‌های جدیدی برای یادگیری مهارت‌های جدید مانند طراحی، بازاریابی آنلاین، کارآفرینی و مدیریت به وجود آمده است که می‌تواند به زنان کمک کند تا کسب‌وکارهای خود را راه‌اندازی و رشد دهند (سوختانو و واحدی، ۱۴۰۲).

❖ پشتیبانی از سوی نهادهای غیردولتی:

در بسیاری از مناطق روستایی و عشایری، سازمان‌های غیردولتی و برنامه‌های توسعه‌ای به زنان کمک می‌کنند تا کسب‌وکارهای کوچک را راه‌اندازی کنند، از جمله آموزش‌های مدیریتی، مشاوره و تأمین مالی (Movahedi et al., 2017).

❖ توسعه گردشگری روستایی:

با توجه به تمایل روزافزون مردم به گردشگری روستایی و تجربیات بومی، زنان روستایی می‌توانند در زمینه‌هایی مانند اقامتگاه‌های بوم‌گردی، فروش صنایع‌دستی و محصولات محلی در صنعت گردشگری فعالیت کنند (مقبولی و رحمتی، ۱۴۰۳).

❖ حمایت از تولیدات پایدار و سازگار با محیط‌زیست:

بسیاری از این کسب‌وکارهای خرد بر روش‌های پایدار مانند کشاورزی ارگانیک و تولید محصولات دوستدار محیط‌زیست تأکید دارند، با اتخاذ این شیوه‌ها، آن‌ها به حفظ اکوسیستم‌های محلی و کاهش تخریب محیط‌زیست کمک می‌کنند (Motha & Motha, 2020). این تمرکز بر پایداری نه تنها به نفع محیط‌زیست است، بلکه به تقاضای روبه‌رشد بازار برای محصولات ارگانیک و دوستدار محیط‌زیست پاسخ می‌دهد.

❖ ایجاد شغل و متنوع کردن منابع درآمدی:

زنان کارآفرینان روستایی با ایجاد اشتغال و متنوع کردن منابع درآمدی به طور قابل توجهی به اقتصادهای محلی کمک می کنند (Velmurugan et al., 2024).

❖ توسعه و پایداری زنجیره ارزش:

زنان معمولاً در تولید و فراوری محصولات بومی و کشاورزی مشغول هستند که به طور قابل توجهی به امنیت غذایی و اقتصادهای محلی کمک می کند. مشارکت آن‌ها در این فعالیت‌ها زنجیره ارزش را با افزودن محصولات و خدمات محلی تقویت می کند و به افزایش کمیت و کیفیت کالاهای موجود منجر می شود (Khan et al., 2025).

❖ سرمایه‌گذاری مجدد در توسعه محلی:

کسب‌وکارهایی که توسط زنان رهبری می شوند بیشتر تمایل دارند که سودهای خود را دوباره در خانواده‌ها و جوامع سرمایه‌گذاری کنند و به این ترتیب توسعه محلی را بیشتر تقویت می کنند (Erkol Bayram et al., 2024).

❖ تقویت شبکه‌های اجتماعی:

کارآفرینی زنان به ایجاد سرمایه اجتماعی از طریق شبکه‌هایی مانند تعاونی‌ها و گروه‌های خودیار کمک می کند. این شبکه‌ها حمایت، منابع و قدرت چانه‌زنی جمعی را فراهم می کنند و توانایی زنان را برای موفقیت در کسب‌وکار افزایش می دهند. این نوع همکاری نه تنها زنان فردی را توانمند می سازد؛ بلکه پیوندهای اجتماعی در جامعه را نیز تقویت می کند (Wei et al., 2021).

-تهدیدها:

تهدیدها، عواملی هستند که خارج از کنترل موضوع مورد بررسی بوده و موجودیت سیستم را به خطر می اندازند. تهدیدهای حوزه توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری در راستای توسعه کسب‌وکارهای کوچک و خرد روستایی شامل موارد زیر می باشد:

❖ بروکراسی پیچیده اداری:

عدم هماهنگی و یکپارچگی بین دستگاه‌های مختلف در حمایت از کسب‌وکارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری و چالش در اخذ مجوز برای تولید در مقیاس کوچک به دلیل ناهماهنگی سازمان‌ها و نارسایی دستورالعمل‌ها از چالش‌های مهم پیشروی توسعه کسب‌وکارهای خرد زنان روستایی به شمار می رود (سوختانلو و واحدی، ۱۴۰۱؛ فردوسی و همکاران، ۱۳۹۹؛ مدرسی و همکاران، ۱۳۹۷).

❖ محدودیت دسترسی به منابع مالی:

یکی از چالش‌های مهم زنان روستایی و عشایری دسترسی به منابع مالی برای راه‌اندازی و توسعه کسب‌وکار است. بسیاری از زنان در روستاها قادر به تأمین سرمایه اولیه یا دریافت وام‌های کم‌بهره نیستند، زیرا ممکن است از شرایط بانکی و مالی آگاهی نداشته باشند یا دارایی کافی برای ضمانت نداشته باشند (Goncalves et al., 2025).

❖ فقدان سازوکار تأمین مالی مناسب با شرایط زنان روستایی و عشایری:

زنان روستایی برای راه اندازی و توسعه کسب و کارهای خود با موانع جدی در تأمین سرمایه اولیه مواجه اند. نبود دسترسی به وام های کم بهره و بلندمدت، شرایط سخت دریافت و بازپرداخت وام ها و کمبود حمایت های دولتی، مهم ترین مشکلات در این زمینه هستند. نتایج پژوهش ها نشان می دهد که بازنگری در سیاست های حمایتی و تسهیل شرایط اعطای وام می تواند نقش مؤثری در رفع این موانع داشته باشد (طباطبایی عمید و شهرکی، ۱۴۰۰).

❖ دسترسی ناکافی به آموزش های مهارتی و تخصصی:

بسیاری از زنان روستایی به دلیل کمبود منابع و فرصت های آموزشی قادر به یادگیری مهارت های جدید برای مدیریت کسب و کارهای خود نیستند. این مسئله می تواند منجر به مشکلاتی در بازاریابی، مدیریت مالی و حتی تولید محصولات با کیفیت شود.

❖ کمبود دسترسی به بازارهای بزرگ:

یکی از مشکلات اساسی این زنان، کمبود دسترسی به بازارهای بزرگ و گسترده است. به دلیل مشکلات زیرساختی، عدم آشنایی با شیوه های بازاریابی دیجیتال و کمبود شبکه های فروش، محصولات آن ها معمولاً محدود به بازارهای محلی و کوچک باقی می ماند (فلاح حقیقی، ۱۳۹۸).

❖ اعمال محدودیت های فروش:

محصولات تولیدی مشاغل کوچک غیرکشاورزی با تولید گفتمان هایی چون غیربهداشتی بودن و غیراستاندارد بودن محصولات تولیدی با محدودیت های جدی برای فروش و بازاریابی مواجه هستند (تقی لو و سلطانی، ۱۳۹۹).

❖ مشکلات زیرساختی:

ضعف زیرساخت ها مانند عدم دسترسی به اینترنت پرسرعت، جاده های ناهموار، و کمبود منابع انرژی، می تواند مانع از رشد کسب و کارهای کوچک و خرد زنان روستایی شود. این مشکلات می تواند بر توسعه کسب و کارهایی مانند فروش آنلاین، دسترسی به بازارهای جهانی یا استفاده از فناوری های جدید تأثیر منفی بگذارد (فلاح حقیقی، ۱۳۹۸).

❖ نگرش های جنسیتی و تعصبات فرهنگی:

فضای اجتماعی و فرهنگی، به ویژه در مناطق روستایی و عشایری و وجود برخی نگرش های منفی نسبت به توانمندی اقتصادی زنان باعث می شود سرمایه گذاران نسبت به موفقیت و پایداری کسب و کارهای زنان تردید داشته باشند (Goncalves et al., 2025).

❖ کمبود شبکه های حمایتی مناسب با فضای کسب و کارهای زنان روستایی:

نبود مشاوره مناسب و شبکه های حمایتی برای زنان روستایی می تواند باعث شود که آن ها در مراحل مختلف راه اندازی و توسعه کسب و کار دچار مشکلات جدی شوند. این می تواند شامل مشاوره های مالی، بازاریابی، مدیریت منابع انسانی و غیره باشد (طهماسبی و همکاران، ۱۳۹۹).

❖ تغییرات اقلیمی و بحران‌ها:

کسب‌وکارهای خرد به شدت از بحران‌هایی مانند بیماری‌های همه‌گیر، خشکسالی یا تغییرات محیطی آسیب‌پذیرند. تغییرات اقلیمی می‌تواند به تولیدات کشاورزی و دامداری زنان روستایی آسیب برساند. خشکسالی، سیل و تغییرات دیگر در وضعیت آب‌وهوایی ممکن است به شدت بر توانمندی‌های زنان در تولید محصولات کشاورزی یا دامی تأثیر بگذارد و باعث کاهش درآمد آن‌ها شود (Mohammadifar et al., 2022).

❖ رقابت ناعادلانه با تولیدات صنعتی و وارداتی:

محصولات محلی و سنتی که توسط زنان روستایی تولید می‌شود، در رقابت با محصولات صنعتی و وارداتی که از قیمت پایین‌تر و تولید انبوه برخوردارند، ممکن است دچار بحران شوند. این می‌تواند منجر به کاهش تقاضا برای محصولات آن‌ها و در نتیجه کاهش درآمد و توانمندی‌های اقتصادی زنان گردد (تقی‌لو و سلطانی، ۱۳۹۹).

چالش‌های توسعه کسب و کارهای زنان روستایی و عشایری از نظر کارشناسان خبره دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری

- * عدم تخصیص ردیف اعتباری مشخص ملی در وزارت جهادکشاورزی برای زنان روستایی و عشایری؛
- * فقدان یک بانک عامل برای ارائه خدمات و تسهیلات متناسب با شرایط زنان (محدودیت‌های مرتبط با قوانین کشور و بانک‌ها مانند مالکیت و ضمانت‌ها)؛
- * عدم تناسب تخصیص اعتبارات با حجم فعالیت‌های حوزه زنان روستای و عشایری؛
- * عدم تناسب اعتبارات تخصیصی با جمعیت فعال زنان روستایی و عشایری (۶ میلیون نفر)؛
- * عدم تناسب تعداد نیروی انسانی فعال در سازمان‌های جهادکشاورزی در حوزه زنان نسبت به حجم عملیات برنامه‌های سالانه؛
- * عدم ارتقای ساختار سازمانی دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری در سطح استان‌ها (جابه‌جایی کارشناسان به واحدهای دیگر)؛
- * فقدان سامانه جامع اطلاعات به‌روز زنان روستایی و عشایری (وضعیت موجود، گزارش‌گیری از فعالیت‌ها و...)
- * عدم همکاری‌های مشترک سازمان‌های ذیربط حوزه زنان روستایی و عشایری برای اجرای برنامه‌های جامع توانمندسازی زنان؛
- * بهره‌مندی کم از فرصت‌های آموزشی - مشاوره‌ای، تبادل تجارب و همکاری‌های مشترک بین‌المللی حوزه زنان روستایی و عشایری بدلیل نبود ساختار تعریف شده در این حوزه؛
- * عدم حمایت از تشکلهای ثبت نشده زنان در روستاها و مناطق عشایری بدلیل موانع قانونی (صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری)؛
- * ضعیف شدن سازه‌های اجتماعی - اقتصادی صندوق‌های اعتبارات خرد جهادکشاورزی بدلیل ایجاد

صندوق‌های خرد محلی توسط سایر نهادها با رویکرد اقتصادی صرف در همان مناطق (انحلال صندوق خرد زنان و ملحق شدن اعضا به سایر صندوق‌ها بدلیل حمایت‌های تسهیلاتی بیشتر توسط آن نهادها)؛

* مشکلات دریافت مجوزهای بهداشتی توسط زنان روستایی و عشایری بدلیل عدم تطابق شرایط مجوزها با شرایط تولیدکنندگان خرد؛

* نبود یک پلتفرم ویژه زنان روستایی برای بازاریابی تولیدات در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی؛

* عدم وجود بازارهای دائمی عرضه مستقیم تولیدات زنان روستایی و عشایری در کلان‌شهرها؛

* عدم تقویت بازارچه‌های مرزی برای حمایت از تولیدات زنان منطقه؛

* عدم دسترسی آسان و ارزان قیمت زنان روستایی و عشایری به فناوری‌های نوین در بخش کشاورزی و

روستایی؛

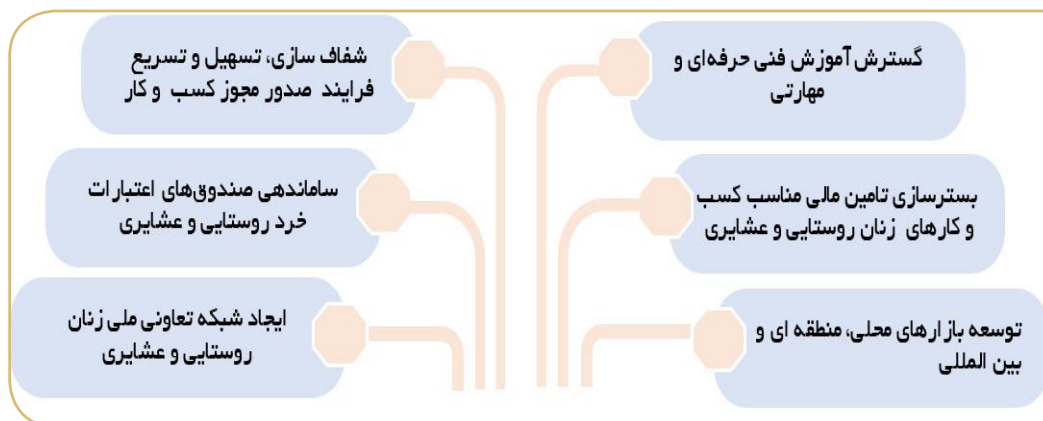
* نبود اصناف و اتحادیه‌های قوی و شکل گرفته از بطن جامعه زنان روستایی و روستایی در کشور؛

* حمایت اندک از تولیدکنندگان محصولات گواهی شده و سالم در بخش قیمت‌گذاری و ارائه به بازار.

راهبردهای اساسی توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری

بر اساس تحلیل محیطی انجام شده در بخش قبل، راهبردهای اساسی زیر برای توسعه کسب و کارهای

خرد و کوچک با تکیه بر توانمندسازی زنان روستایی و عشایری تنظیم شد که در شکل مشاهده می‌شود.

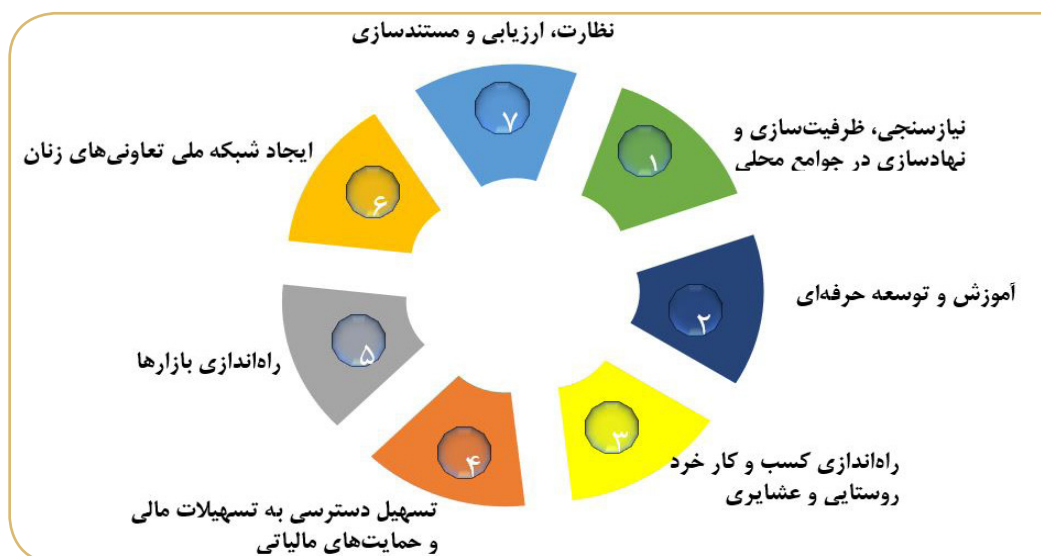

شکل (۷) راهبردهای اساسی شش گانه برای توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری

اقدامات اساسی توسعه کسب و کار خرد روستایی

در راستای راهبردهایی که در این برنامه برای توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی با تاکید بر

توانمندسازی زنان روستایی و عشایری در بخش قبل تدبیر شد، ۷ اقدام اساسی نیز پیش‌بینی گردید (شکل ۸).

شکل (۸) اقدامات هفتگانه برای توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری

۱. نیازسنجی، ظرفیت‌سازی و نهادسازی در جوامع محلی

- * انتخاب و آموزش تسهیلمان توسعه روستایی و عشایری شامل آموزش ارتباطات موثر، تیم‌سازی، مشارکت و ...
- * زمینه‌یابی و ایجاد صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری/تعاونی و تشکل‌های مردم نهاد
- * تقویت و پشتیبانی از صندوق‌های حمایت از توسعه کسب و کارهای کشاورزی زنان روستایی و عشایری و تشکل‌های فعال محلی

۲. آموزش و توسعه حرفه‌ای

- * طراحی برنامه آموزشی و تولید محتوای و منابع آموزشی
- * اجرای برنامه‌های آموزشی توانمندساز اشتغال محور
- * بسط تجارب موفق و توسعه یادگیری افقی

۳. راه‌اندازی کسب و کار خرد روستایی و عشایری

- * شناسایی مزیت‌های رقابتی مناطق مختلف روستایی و عشایری
- * تسهیل اخذ مجوزهای کسب و کار
- * برندسازی و توسعه بازار
- * توسعه مشاغل و زنجیره‌های ارزش کسب و کارهای زنان روستایی و عشایری

۴. تسهیل دسترسی به تسهیلات مالی و حمایت‌های مالیاتی

- * ارائه وام‌های کم‌بهره و کمک‌های مالی برای راه‌اندازی کسب و کارهای خرد
- * تدوین مشوق‌های مالیاتی برای تعاونی‌ها و انواع تشکل‌های موفق و رتبه‌برتر

۵. راه‌اندازی بازارها

- * ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای برگزاری بازارهای محلی، منطقه‌ای و ملی
- * بسترسازی برای ایجاد بازارهای مجازی و پلتفرم‌های آنلاین فروش محصولات تولیدی زنان
- * ترویج و اطلاع‌رسانی به جامعه در خصوص بازارهای ویژه زنان از طریق رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی

۶. ایجاد شبکه ملی تعاونی‌های زنان

- * تشکیل تعاونی‌های محلی و منطقه‌ای و اتصال آن‌ها به شبکه ملی
- * طراحی نظام خودتنظیم‌گری و رتبه‌بندی تعاونی‌ها بر اساس عملکرد

۷. نظارت، ارزیابی و مستندسازی

- * طراحی و راه‌اندازی سامانه نظارت، رصد و ارزیابی برنامه‌ها
- * تعیین شاخص‌های ارزیابی
- * نظارت بر فرایندهای اجرایی
- * مستندسازی

اقدامات مربوط به ارائه تسهیلات اشتغال‌زایی و حمایت‌های مالیاتی از تعاونی‌ها

برای تقویت و حمایت از تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری، پیشنهادات زیر در زمینه ارائه تسهیلات اشتغال‌زایی و حمایت‌های مالیاتی ارائه می‌شود:

۱) ارائه تسهیلات اشتغال‌زایی

❖ الف) تسهیلات مالی

۱. وام‌های کم‌بهره:

- * تخصیص وام‌های کم‌بهره یا بدون بهره به تعاونی‌ها برای تأمین سرمایه در گردش و توسعه فعالیت‌ها.
- * سقف وام: حداقل ۲ میلیارد ریال برای تعاونی‌های کوچک و متناسب با تعداد اعضا.
- * بازپرداخت: بازه زمانی ۵ تا ۱۰ سال با دوره تنفس ۱ تا ۲ ساله.

۲. حمایت از کسب‌وکارهای نوپا (استارت‌آپ‌ها):

- * تخصیص بودجه ویژه برای کسب‌وکارهای نوپای تعاونی‌های زنان.
- * ایجاد صندوق‌های حمایتی ویژه در سطح استان‌ها.

۳. حمایت از سرمایه‌گذاری مشترک:

- * ایجاد طرح‌های مشارکتی با سایر نهادها و بخش خصوصی برای تأمین مالی پروژه‌های بزرگ‌تر.

۴. تسهیلات ویژه برای مناطق محروم:

* تخصیص تسهیلات ویژه برای تعاونی‌های فعال در مناطق کمتر توسعه یافته.

* افزایش سقف وام و کاهش نرخ بهره برای این مناطق.

❖ ب) تسهیلات غیرمالی

۱. آموزش و مشاوره:

* ارائه خدمات آموزشی و مشاوره‌ای در زمینه‌های مدیریت کسب و کار، بازاریابی، و توسعه محصول.

* برگزاری کارگاه‌های مهارتی و فنی برای اعضای تعاونی.

۲. حمایت زیرساختی:

* تخصیص زمین یا زیرساخت‌های فیزیکی (مانند کارگاه‌ها و انبارها) به تعاونی‌ها.

* ایجاد پلتفرم‌های بازاریابی آنلاین برای فروش محصولات.

۳. دسترسی به بازار:

* حمایت از تعاونی‌ها برای حضور در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی.

* ایجاد شبکه‌های توزیع محلی و ملی برای محصولات تعاونی‌ها.

۲) حمایت‌های مالیاتی

❖ الف) معافیت‌های مالیاتی

۱. معافیت از مالیات بر درآمد:

* معافیت کامل تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری از مالیات بر درآمد به مدت ۵ سال اول فعالیت.

* تمدید معافیت به مدت ۳ سال برای تعاونی‌های فعال در مناطق محروم.

۲. معافیت از مالیات بر ارزش افزوده (VAT):

* حذف مالیات بر ارزش افزوده برای کالاها و خدمات تولیدی تعاونی‌ها.

۳. معافیت از مالیات بر واردات تجهیزات:

* حذف مالیات برای واردات تجهیزات و فناوری‌های مورد نیاز تعاونی‌ها.

❖ ب) تخفیف‌های مالیاتی

۱. تخفیف در مالیات بر درآمد:

* تخفیف ۵۰ درصدی مالیات بر درآمد برای تعاونی‌هایی که استانداردهای زیست‌محیطی و اجتماعی را

رعایت می‌کنند.

* تخفیف ۷۵ درصدی برای تعاونی‌هایی که بیش از ۵۰ درصد اعضای آنها زنان سرپرست خانوار باشند.

۲. تخفیف در مالیات بر زمین و دارایی:

* کاهش مالیات بر زمین و ساختمان‌هایی که برای فعالیت‌های تعاونی‌ها استفاده می‌شوند.

❖ ج) ایجاد صندوق حمایت مالیاتی

۱. صندوق حمایت مالیاتی:

* ایجاد صندوقی برای بازپرداخت بخشی از مالیات‌های پرداختی توسط تعاونی‌ها در قالب مشوق‌های مالی.

* استفاده از منابع این صندوق برای حمایت از تعاونی‌های تازه تأسیس.

الزامات برنامه توسعه کسب و کار خرد روستایی

❖ الزامات مالی:

بودجه دولتی، انواع تسهیلات از محل تبصره‌های در دسترس وزارتخانه‌ها، بنیادهای حامی و حمایت‌های

بین‌المللی

❖ الزامات منابع انسانی:

کارشناسان متخصص موضوعی، محققان موضوعی - محصولی، تسهیلمان توسعه روستایی، مدیران عامل

صندوق‌های اعتبارات خرد، شهرستانی و تعاونی‌ها

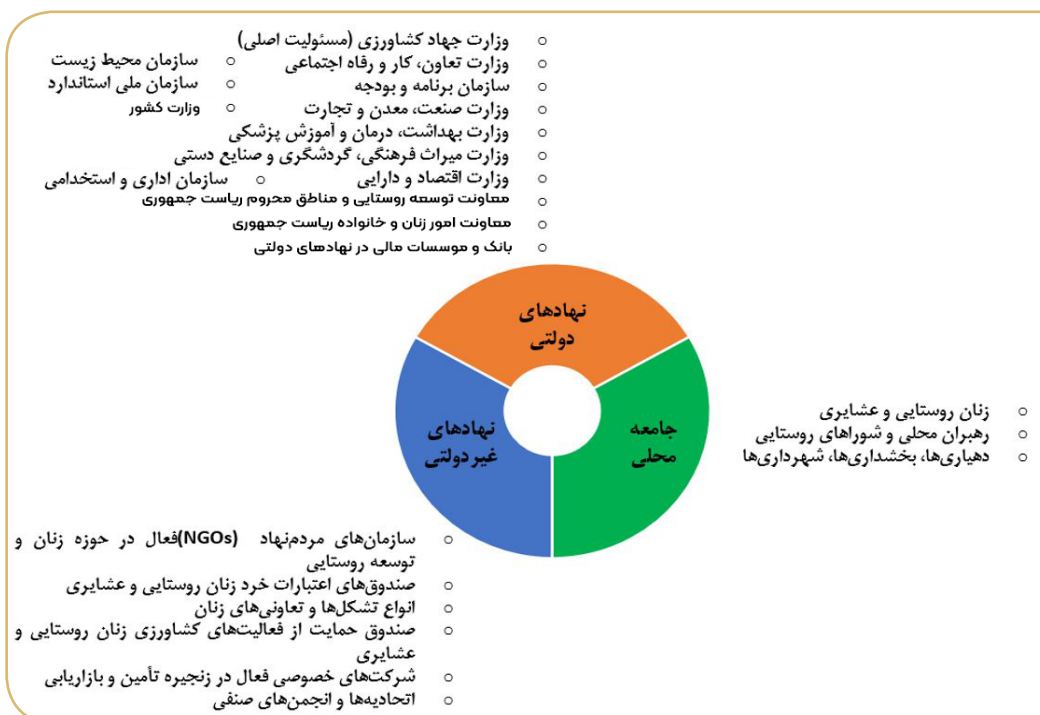
❖ زیرساخت‌ها:

شامل انواع زیرساخت نرم‌افزاری و سخت‌افزاری و بازارهای محلی

❖ الزامات ساختاری:

ذی‌نقشان کلیدی برنامه حاضر شامل نهادهای دولتی، غیردولتی و جامعه محلی در شکل شماره ۶ نشان

داده شده‌اند.

شکل (۹) ذی‌نفعان و ذی‌نقشان کلیدی برنامه توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری

بر اساس آیین نامه اجرایی تهیه شده برای این سند (پیوست ۱) نهادهای مختلف در اجرای برنامه حاضر

دارای مسئولیت‌هایی به شرح زیر هستند.

وزارت جهاد کشاورزی:

- * تدوین پیش‌نویس برنامه توسعه کسب‌وکارهای خرد خانگی، خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری و پایش مستمر آن با همکاری دستگاه‌های مرتبط.
- * تهیه فهرست محصولات کشاورزی دارای مزیت رقابتی در هر منطقه.
- * توانمندسازی، ایجاد و توسعه فعالیت‌های اقتصادی زنان روستایی و عشایری، مشاوره، ظرفیت‌سازی در جوامع محلی، نهادسازی، سازماندهی گروه‌های شغلی و شبکه‌سازی این تشکلهای و هماهنگی برای دسترسی به بازار با محوریت دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری.
- * ترویج و آموزش فرایند شکل‌گیری زنجیره‌های ارزش کسب و کار و ایجاد شبکه‌های کسب‌وکارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری از طریق پایلوت‌سازی.

وزارت امور اقتصادی و دارایی:

- * پیش‌بینی تمهیدات لازم جهت ضمانت تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری برای دریافت تسهیلات بانکی از طریق صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری.
- * پرداخت حداقل ۲۰ درصد تسهیلات اشتغالزایی را با نرخ سود ۴ درصد با حداکثر دوره بازپرداخت و دوره تنفس به منظور راه‌اندازی و توسعه تعاونی یا کسب‌وکارهای خانگی، کارگاه‌های خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری.
- * پیش‌بینی سیاست‌های حمایتی معطوف به سرمایه‌گذاری و اشتغال از قبیل اعطای مشوق‌ها، تخفیفات، ترجیحات، کمک‌های بلاعوض، کمک‌های فنی و اعتباری، وجوه اداره شده، تسهیلات اعتباری حمایتی و واگذاری اراضی و تأمین هزینه‌های عملیات زیربنایی مجتمع‌های صنعتی، خدماتی، کشاورزی و تجاری در چهارچوب قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن و با رعایت بند (ب) ماده (۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، برای شرکت‌های تعاونی زنان روستایی و عشایری سهم حداقل ۲۵ درصد.

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور:

- * تنظیم و مبادله موافقت‌نامه با دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط نسبت به تعیین سهم زنان، تعداد کسب‌وکارهای ایجادی آنان در مناطق روستایی و عشایری، تعداد تشکلهای و تعاونی‌های زنان، تسهیلات وجوه اداره شده، کمک‌های فنی و اعتباری و سایر کمک‌های بلاعوض برای ایجاد و گسترش اشتغال و سرمایه‌گذاری در کسب و کار زنان روستایی و عشایری،
- * تأمین منابع و اعتبارات سالانه مصوب ستاد عالی برای اجرای «برنامه توسعه کسب‌وکارهای خرد زنان روستایی و عشایری»،
- * تهیه گزارشی از عملکرد دستگاه‌ها نسبت به بودجه دریافتی در این خصوص تهیه و ارائه به سایر دستگاه‌های مرتبط.

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی:

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی مکلف است ضمن بازنگری در دستورالعمل‌های صدور مجوزهای تولید محصولات غذایی با هدف تسهیل و رفع موانع، با توجه به شرایط کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک روستایی و عشایری، نسبت به تدوین دستورالعمل‌های بهداشتی و مجوزهای اختصاصی و مناسب این کسب و کارها اقدام نماید.

وزارت کشور:

* راه‌اندازی و ساماندهی بازارهای محلی در چارچوب «برنامه توسعه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری»،

* حمایت از تعاونی‌ها و تشکلهای زنان روستایی و عشایری با ایجاد بازارچه‌های هفتگی و ایستگاههای عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و قراردادان فضاهای مناسبی با تخفیف ۵۰ درصدی نسبت به قیمت کارشناسی در اختیار تشکلهای زنان روستایی و عشایر،

* طراحی و پیاده سازی سازوکار استانی لازم برای بررسی، تصویب و تأمین منابع مالی «طرح توسعه کسب و کارهای خرد روستایی و عشایری ویژه هر استان» در شورای برنامه ریزی استان.

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی:

* بسترسازی مناسب برای آموزش و توانمندسازی زنان روستایی، صدور مجوزهای لازم همراه با دستورالعمل‌های مربوطه، حمایت‌های مالی و اعتباری، تسهیل دسترسی به بازار، ایجاد شبکه‌های حمایتی به منظور تکمیل زنجیره ارزش تولیدات صنایع دستی و آموزش همگانی ترویج و توسعه صنایع دستی و بوم‌گردی ویژه زنان روستایی و عشایری،

* تهیه و ارسال فهرست صنایع دستی و ظرفیت‌های گردشگری کشاورزی، روستایی و غذایی دارای مزیت رقابتی مناطق مختلف کشور با همکاری وزارت جهاد کشاورزی.

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی:

* حمایت از تشکلهای و تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری از طریق اعطای مجوز فعالیت، پرداخت تسهیلات و یا معرفی به نهادهای حامی،

* طراحی و پیاده‌سازی «نظام رتبه‌بندی تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری» و تشکیل «شبکه ملی تعاونی زنان روستایی و عشایری» به همراه تدوین دستورالعمل‌ها و ضوابط اجرایی با همکاری وزارت جهاد کشاورزی.

وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت):

بسترسازی مناسب برای صدور مجوزهای لازم همراه با دستورالعمل‌های مربوطه، تسهیل دسترسی به بازار، ایجاد و توسعه شبکه‌های ارزش تولیدات زنان روستایی و عشایری و حمایت‌های مالی و اعتباری.

سازمان ملی استاندارد:

* تدوین استاندارد مخصوص برای محصولات محلی کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری به منظور اطمینان از سلامت، اصالت و قابلیت رهگیری محصولات، با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی.

شاخص‌های ارزیابی برنامه

۱. تعداد تسهیلگران توسعه روستایی و عشایری به کل روستاهای بالای ۵۰ خانوار،
۲. تعداد صندوق‌های اعتبارات خرد ایجاد شده به کل روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار،
۳. تعداد مجوزهای کسب و کار صادره به تعداد زنان متقاضی واجد شرایط،
۴. تعداد کسب و کارهای ایجاد شده نسبت به اهداف برنامه،
۵. تعداد جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و بازارهای حقیقی و مجازی نسبت به اهداف برنامه،
۶. تعداد تعاونی‌های زنان تشکیل شده و عضوگیری آن‌ها نسبت به اهداف برنامه،
۷. نسبت اعتبارات/ تسهیلات اختصاص یافته به زنان نسبت به کل اعتبارات و تسهیلات اشتغال‌زا.

برنامه عملیاتی در یک نگاه کلی

به منظور تحقق برنامه عملیاتی پیش‌بینی شده لازم است تا اهداف کمی تا پایان برنامه تدوین نمود. ارائه خدمات آموزشی - ترویجی، تأمین نهاده‌های موجود نیاز، تسهیل فضای کسب و کار زنان در جامعه (اعم از فضای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ...)، پیگیری، رصد و پایش برنامه در تحقق اهداف بسیار اثرگذار خواهد بود. لذا ایجاد بستر مناسب، حمایت و پشتیبانی به منظور:

۱. توانمندسازی ۲۵۰۰۰۰ زن روستایی و عشایری در زمینه‌های مهارتی، کسب و کار و مدیریت،
۲. تشکیل، توسعه و حمایت از ۵۰۰۰ صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری،
۳. ایجاد و توسعه ۵۰۰ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری،
۴. ایجاد ۳۴ صندوق استانی حمایت از توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری،
۵. ایجاد و حمایت از ۵۰۰۰۰ کسب و کار خرد زنان در روستاها و مناطق عشایری،
۶. شکل‌گیری و حمایت از ۱۰۰۰ تعاونی زنان روستایی و عشایری،
۷. شکل‌گیری ۵۰۰ بازار حقیقی به صورت دائمی و موقت و بازار مجازی فروش محصولات تولیدی زنان روستایی و عشایری می‌تواند پشتوانه مناسبی برای تحقق تکلیف قانونی در برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران باشد.

در ادامه به منظور تطابق اهداف اختصاصی این برنامه با اهداف کمی مورد نظر و تعیین دستگاه‌های اصلی و همکار در پیشبرد بهینه امور در این برنامه، جدول ۵ طراحی گردیده است.

جدول (۵) اهداف اختصاصی برنامه عملیاتی توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری

هدف اختصاصی	اهداف کمی	دستگاه اصلی	دستگاه همکار
ظرفیت‌سازی اجتماعی و ارتقاء مهارت‌ها و توانمندی‌های اشتغال‌محور زنان روستایی و عشایر	ظرفیت‌سازی و توسعه اجتماعی	وزارت جهاد کشاورزی (تات) / دفتر توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری	-
	توانمندسازی ۲۵۰۰۰ زن روستایی و عشایری	وزارت جهاد کشاورزی (سازمان تات) / دفتر توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
	راه‌اندازی، ساماندهی، توسعه و حمایت از ۵۰۰ صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری	وزارت جهاد کشاورزی (سازمان تات) / دفتر توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی وزارت اقتصاد و دارایی
	ایجاد ۴۳۴ صندوق استانی حمایت از توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری	وزارت جهاد کشاورزی (صندوق مادر تخصصی حمایت از توسعه بخش کشاورزی)	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور وزارت اقتصاد و دارایی
ایجاد و توسعه زنجیره‌های ارزش کسب و کارهای محلی و توسعه بازارهای محلی و دسترسی به بازارهای ملی و بین‌المللی	ایجاد و حمایت از ۵۰۰۰ کسب و کار خرد زنان در روستاها و مناطق عشایری	وزارت جهاد کشاورزی (سازمان تات) / دفتر توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری، سازمان مرکزی تعاون روستایی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	وزارت اقتصاد و دارایی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
	ایجاد و توسعه ۵۵ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری	وزارت جهاد کشاورزی (سازمان تات) / دفتر توسعه فعالیت‌های زنان روستایی و عشایری، سازمان مرکزی تعاون روستایی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
	شکل‌گیری ۵۵ بازار حقیقی به صورت دائمی و موقت و بازار مجازی فروش محصولات تولیدی زنان روستایی و عشایری	وزارت اقتصاد و دارایی وزارت کشور	وزارت جهاد کشاورزی (سازمان مرکزی تعاون روستایی، سازمان روستایی و عشایری، معاونت بازرگانی وزارت)
	شکل‌گیری و حمایت از ۵۰۰ تعاونی زنان روستایی و عشایری	وزارت جهاد کشاورزی (سازمان مرکزی تعاون روستایی)	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۱- برنامه عملیاتی پیشنهادی به تفکیک سال‌های برنامه

این برنامه با برش‌های سالیانه مشخص، می‌تواند طی ۵ سال، در توسعه کسب و کارهای روستایی کوچک مقیاس و رونق اشتغال در بخش کشاورزی و صنایع روستایی تأثیرات قابل توجهی داشته باشد.

بی‌تردید ایفای نقش تمامی کنشگران شناسایی شده در فرایند توسعه کسب و کارهای زنان روستایی و عشایری، ضامن تحقق اهداف برنامه خواهد بود. با توجه به شکننده بودن ثبات و دوام فضای کسب و کارهای کوچک مقیاس با توجه به عدم وجود قوانین پشتیبان، عدم اشراف جامعه مخاطب با اسناد بالادستی و ضعف بنیه مالی این قشر از تولیدکنندگان روستایی و عشایری، چنانچه در این زیست‌بوم ویژه کسب و کارهای کوچک، پیگیری، رصد، پایش و ارزیابی تمامی دستگاه‌های متولی امر به صورت مستقیم و غیرمستقیم وجود نداشته باشد، ضمانت اجرایی برنامه با مشکل مواجه خواهد شد.

با این توضیحات در راستای عملیاتی نمودن بند ت ماده ۶ قانون برنامه هفتم توسعه جمهوری اسلامی ایران و به منظور تبیین و تدوین جزییات برنامه اجرایی پیشنهادی، در ادامه جداول برنامه عملیاتی تا سال ۱۴۰۸ ارائه شده است.

جدول (۶) برنامه عملیاتی پنج ساله توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری به منظور تحقق بند ۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت

اعتبار پیش‌بینی شده (میلیون ریال)					حجم عملیات پیش‌بینی شده					شرح اقدام و فعالیت		حجم عملیات پیش‌بینی شده					سنجه	اهداف کمی	هدف اختصاصی		
جمع					۱۴۰۸	۱۴۰۷	۱۴۰۶	۱۴۰۵	۱۴۰۴						۱۴۰۸	۱۴۰۷	۱۴۰۶	۱۴۰۵	۱۴۰۴		
۳۵۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰	۳۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	ارائه آموزش‌های مرتبط و اجرای فرایند‌های عملیاتی با تأمین اعتبار، تأمین هزینه‌های حرفه‌ای، تدوین منابع آموزشی، اجسنتیک					۳۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	نفر	انتخاب، آموزش و حمایت از زنان تسهیلات‌گرفته توسعه	ظرفیت‌سازی اجتماعی و ارتقاء مهارت‌ها و توانمندسازی			
۱۷۵۰۰۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰۰	نفر	توانمندسازی شغلی، فردی و حرفه‌ای ۲۵۰۰۰۰۰۰	توانمندسازی اشتغال‌محور زنان روستایی و عشایری								
۳۵۵۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰	مورد	راه‌اندازی و توسعه ۵۰۰۰۰۰۰ صندوق اعتبارات خرد	حمایت در قالب ارائه تسهیلات و ابزار و ادوات کار جمعی برای ۵۰۰۰۰۰۰ صندوق اعتبارات خرد	ایجاد و توسعه کسب و کارهای خرد روستایی							
۲۵۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰	صندوق	آموزش‌های تخصصی اعضا و ارکان ۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰ صندوق اعتبارات	ایجاد و توسعه کسب و کارهای خرد روستایی بر اساس ظرفیت‌های رقابتی مناطق								
۳۵۵۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰	صندوق	ایجاد ۲۴ صندوق استانی	تأمین اعتبار ۹۴ درصدی سهم دولت برای شکل‌گیری صندوق استانی								
۲۵۸۰۰۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰۰۰	۶۴۰۰۰۰۰۰۰	۵۶۰۰۰۰۰۰۰	۴۸۰۰۰۰۰۰۰	۰	۱۰	۸	۸	۸	۰	مورد	تأمین اعتبار ۹۴ درصدی سهم دولت برای شکل‌گیری صندوق استانی	تأمین اعتبار ۹۴ درصدی سهم دولت برای شکل‌گیری صندوق استانی								

جدول (۶) برنامه عملیاتی پنج ساله توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری به منظور تحقق بند ت ماده ۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت

اعتبار پیش‌بینی شده (میلیون ریال)									
جمع		۱۴۰۸	۱۴۰۷	۱۴۰۶	۱۴۰۵	۱۴۰۴	شرح اقدام و فعالیت		حجم عملیات پیش‌بینی شده
		۱۴۰۸	۱۴۰۷	۱۴۰۶	۱۴۰۵	۱۴۰۴			سنجه
		۱۴۰۸	۱۴۰۷	۱۴۰۶	۱۴۰۵	۱۴۰۴	اهداف کمی		هدف اختصاصی
۱۱۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰۰	۳۲۰۰۰۰	۲۱۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۰	آموزش اعضا و ارکان صندوق‌های حمایت از توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان استانی	آموزش اعضا و ارکان صندوق‌های حمایت از توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان استانی	تفر	ایجاد و توسعه کسب و کارهای خرد و کوچکی روستایی و عشایری
۱۷۵۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰	آموزش‌های تخصصی بازاریابی و برندسازی	بسترسازی ایجاد و حمایت از ۵۰۰۰ کسب و کار خرد زنان	مورد	ایجاد و توسعه کسب و کارهای خرد روستایی بر اساس مزیت‌های رقابتی مناطق
۰	۰	۰	۰	۰	۰	تسهیل صدور مجوزهای بهداشتی، واگذاری زمین و ...	حمایت از کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری در قالب ارائه تسهیلات و ابزار و ادوات کاربرای ۲۵۰۰ کسب و کار	مورد	ایجاد و توسعه ۵۰۰ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری
۲۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	معرفی متقاضیان برای دریافت تسهیلات کم‌بهره	حمایت از کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری	مورد	ایجاد و توسعه ۵۰۰ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری
۷۰۰۰۰۰۰	۱۸۰۰۰۰	۱۶۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	ارائه آموزش‌های مدیریت کسب و کار، بازاریابی، برندسازی، مدیریت مالی جمعی و ...	ایجاد و توسعه ۵۰۰ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری	مورد	ایجاد و توسعه ۵۰۰ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری
۱۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۲۰۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۰۰۰۰	تربیت عاملین توسعه کسب و کار و مربیان کارآفرینی	تربیت عاملین توسعه کسب و کار و تربیت مربی کارآفرینی	مورد	ایجاد و توسعه ۵۰۰ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری
۰	۰	۰	۰	۰	۰	شناسایی و معرفی پشتیبان زنجیره‌ها، تسهیل صدور مجوزها، اعطای امکانات، مشوق‌ها و تسهیلات	شناسایی و معرفی پشتیبان زنجیره‌ها، تسهیل صدور مجوزها، اعطای امکانات، مشوق‌ها و تسهیلات	مورد	ایجاد و توسعه ۵۰۰ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری

جدول (۶) برنامه عملیاتی پنج ساله توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری به منظور تحقق بند ۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت

جدول (۶) برنامه عملیاتی پنج ساله توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری به منظور تحقق بند ۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت									
اعتبار پیش‌بینی شده (میلیون ریال)					حجم عملیات پیش‌بینی شده				
جمع	۱۴۰۸	۱۴۰۷	۱۴۰۶	۱۴۰۵	۱۴۰۴	مجموع	اهداف کمی	هدف اختصاصی	شرح اقدام و فعالیت
	۱۴۰۸	۱۴۰۷	۱۴۰۶	۱۴۰۵	۱۴۰۴				
۱۱۰۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	توسعه بازارهای محلی و دسترسی به بازارهای ملی و بین‌المللی	توسعه بازارهای محلی و دسترسی به بازارهای ملی و بین‌المللی	برگزاری نمایشگاه دائمی و فصلی، جشنواره و شرکت در روزها
۷۷۰۰۰۰۰۰	۳۱۵۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	شکل‌گیری و حمایت از همه تعاونی‌زنان روستایی و عشایری	حمایت از تعاونی‌ها در قالب ارائه تسهیلات و ابزار و ادوات کار جمعی برای همه تعاونی‌زنان روستایی و عشایری	آموزش و توانمندسازی اعضا و ارکان تعاونی‌های زنان
۸۶۵۰۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	تعاونی‌های زنان	تعاونی‌های زنان	معرفی تعاونی‌ها برای دریافت تسهیلات
۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	تعاونی‌های زنان	تعاونی‌های زنان	تسهیل امکان شکل‌گیری شبکه ملی تعاونی‌زنان روستایی و عشایری ایران
۱۱۸۴۰۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	شکل‌گیری امور تعاونی فراگیر ملی	شکل‌گیری امور تعاونی فراگیر ملی	تسهیل امکان شکل‌گیری شبکه ملی تعاونی‌زنان روستایی و عشایری ایران

توضیحات ضروری جدول:

* هر تعاونی حداقل ۵ نفر عضو خواهد داشت.

* تسهیلات قابل پرداخت به تعاونی‌های زنان، ده میلیارد ریالی تریف شده است.

* در هر زنجیره یک عامل توسعه تریف می‌شود.

* هر کسب و کار در قالب ۵ گروه شغلی تریف می‌شود.

* هر سال ۵۵۵ کسب و کار برای دریافت تسهیلات معرفی می‌شوند.

* در هر زنجیره حداقل ۲۰ نفر مشغول فعالیتند.

۲. اقدامات و فعالیتهای اجرایی پیشنهادی به منظور اصلاح و بهبود امور در طول برنامه هفتم پیشرفت

علاوه بر پیش‌بینی برنامه عملیاتی در قالب ارائه خدمات آموزشی - ترویجی، پشتیبانی لجستیک و زیرساختی، ارائه تسهیلات و اعتبارات؛ توسعه و ارتقا سطح کسب و کارهای خرد و کوچک مقیاس روستایی و عشایری، نیازمند ارزیابی، تحلیل، شناسایی تجارب و مدل‌های موفق و الگویی ملی و بین‌المللی و البته مستندسازی و ارائه نتایج به تصمیم‌سازان، سیاست‌گذاران، ذی‌نفعان، ذی‌نشان، آحاد جامعه و ... می‌باشد. لذا علاوه بر برنامه عملیاتی جدول (۶)، اقدامات و فعالیتهای پشتیبان به منظور اجرای بهینه برنامه، پیشنهاد می‌شود.

جدول (۷) اقدامات و فعالیتهای اجرایی پیشنهادی به منظور اصلاح و بهبود امور در طول برنامه هفتم پیشرفت			
اقدامات و فعالیتهای	منابع مورد نیاز	میزان اعتبار (میلیون ریال)	زمان‌بندی
ارزیابی، تحلیل و مستندسازی برنامه به صورت سالانه	داده‌ها و اطلاعات تحلیلی استانی	۲۵۰۰۰	در طول سال‌های برنامه
شناسایی مدل‌های موفق و گسترش آن‌ها در سطح کشوری	مشاوران، منابع مالی	۵۰۰۰	در طول سال‌های برنامه
ارزیابی نهایی برنامه و ارائه دستاوردها	داده‌ها و اطلاعات تحلیلی	۵۰۰۰	در پایان سال برنامه

جدول (۸) اعتبارات هزینه‌ای به منظور اجرایی‌سازی برنامه پیشنهادی در طول برنامه هفتم پیشرفت			
اهداف کمی	سنجه	جمع	توضیحات
انتخاب، آموزش و حمایت از زنان تسهیلگر توسعه	نفر	۳۵۰۰۰۰	ارائه آموزش‌های مرتبط و اجرای فرایندهای عملیاتی با تأمین اعتبار، تأمین مربیان حرفه‌ای، تدوین منابع آموزشی، لجستیک
توانمندسازی شغلی، فردی و حرفه‌ای	نفر	۱۷۵۰۰۰۰۰	سازماندهی و بازآفرینی صندوق‌های اعتبارات خرد موجود و راه‌اندازی صندوق اعتبارات خرد جدید
راه‌اندازی و توسعه ۵۰۰۰ صندوق اعتبارات خرد	مورد	۳۵۵۰۰۰۰	آموزش‌های تخصصی اعضا و ارکان ۵۰۰۰ صندوق اعتبارات (انواع کارگروهی، ارتباطات، مدیریت مالی و ...)
آموزش‌های تخصصی اعضا و ارکان ۵۰۰۰ صندوق اعتبارات	صندوق	۳۵۵۰۰۰۰	آموزش و توانمندسازی اعضا و ارکان صندوق استانی
آموزش اعضا و ارکان صندوق‌های حمایت از توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان استانی	نفر	۱۱۰۰۰۰۰۰	بسترسازی برای ایجاد و حمایت از ۵۰۰۰۰ کسب و کار خرد زنان
بسترسازی برای ایجاد و حمایت از ۵۰۰۰۰ کسب و کار خرد زنان	مورد	۱۷۵۰۰۰۰۰۰	ارائه آموزش‌های مدیریت کسب و کار، بازاریابی، برندسازی، مدیریت مالی جمعی و ...
ایجاد و توسعه ۵۰۰۰ زنجیره ارزش کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری	مورد	۷۰۰۰۰۰۰۰	- تربیت عاملین توسعه کسب و کار و مربیان کارآفرینی شناسایی و معرفی پشتیبان زنجیره‌ها، - تسهیل صدور مجوزها، - اعطای امکانات، مشوق‌ها و تسهیلات
تربیت عامل توسعه کسب و کار و مربی کارآفرینی	مورد	۱۰۰۰۰۰۰۰	- برگزاری نمایشگاه دایمی و فصلی، جشنواره و شرکت در روزبازارها - راه‌اندازی روستا بازار - توسعه سکوها فروش برخط تولیدات
شکل‌گیری ۵۰۰ بازار حقیقی به صورت دایمی و موقت و بازار مجازی فروش محصولات	مورد	۱۱۰۰۰۰۰۰۰	شکل‌گیری و حمایت از ۱۰۰۰ تعاونی زنان روستایی و عشایری
شکل‌گیری و حمایت از ۱۰۰۰ تعاونی زنان روستایی و عشایری	مورد	۷۷۰۰۰۰۰۰	آموزش و توانمندسازی اعضا و ارکان تعاونی‌های زنان
شکل‌گیری ۱۰۰۰ تعاونی فراگیر ملی	مورد	۱۰۰۰۰۰	تسهیل امکان شکل‌گیری شبکه ملی تعاونی زنان روستایی و عشایری ایران
جمع کل		۵۶,۶۷۰,۰۰۰	

تشریح برنامه عملیاتی توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک روستایی و عشایری

به منظور تبیین اهداف پیش‌بینی شده در سند حاضر، هر یک از اجزا برنامه عملیاتی به طور مختصر معرفی و تفسیر می‌شود.

ظرفیت‌سازی اجتماعی و ارتقاء مهارت‌ها و توانمندی‌های اشتغال‌محور زنان روستایی و عشایری

❖ ظرفیت‌سازی و توسعه اجتماعی

- * انتخاب و آموزش زنان تسهیلمر توسعه روستایی و عشایری
- * آموزش زنان تسهیلمر توسعه روستایی و عشایری
- * تربیت مربیان حرفه‌ای تسهیلمر

❖ ارتقاء مهارت‌ها و توانمندی‌های اشتغال‌محور زنان متناسب با مزیت رقابتی مناطق نظیر اجرای

- * پروژه نوغان‌داری و توسعه توتستان‌ها با تاکید بر تکمیل زنجیره ارزش ابریشم
- * پروژه پرورش طیور بومی با تاکید بر تکمیل زنجیره ارزش
- * پروژه پرورش دام سبک با تاکید بر تکمیل زنجیره ارزش
- * پروژه توسعه زنبورداری و تولید فرآورده‌های زنبور عسل
- * پروژه تبدیل و فرآوری محصولات زراعی، باغی و دامی
- * تولید قارچ و تکمیل زنجیره ارزش آن

- * کشت زعفران و فرآوری محصول با رویکرد صادرات

پروژه‌های اشتغال‌زا نوظهور و متناسب با نیاز آینده نظیر:

- * پرورش میلووم برای تغذیه دام و طیور و آبریان
- * پرورش حلزون‌های غول پیکر برای استفاده در تولید لوازم بهداشتی
- * پرورش انواع جلبک
- * پرورش عقرب

- * پروژه تولید و مصرف محصولات گواهی شده و استاندارد
- * پروژه آموزش گیاهان دارویی بر اساس تکمیل زنجیره ارزش
- * پروژه ایجاد باغچه‌های سلامت خانگی و برنامه بهبود تغذیه
- * پروژه کاهش ضایعات با تولید کمپوست و به کارگیری آن در باغچه‌های سلامت
- * پروژه توسعه ایجاد گلخانه‌های کوچک مقیاس

ایجاد و توسعه کسب و کارهای خرد روستایی بر اساس مزیت‌های رقابتی مناطق

❖ سازماندهی تولیدکنندگان خرد از طریق نهادسازی " راه‌اندازی، ساماندهی، توسعه و حمایت از صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری" شامل:

- * حمایت از تشکیل و راه‌اندازی صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری
 - * آموزش و توانمندسازی اعضا و ارکان صندوق‌های اعتبارات خرد
 - * ایجاد و راه‌اندازی گروه‌های خودیار زنان روستایی و عشایری
 - * ایجاد و حمایت از کسب و کار خرد زنان در روستاها و مناطق عشایری
 - ❖ شبکه‌سازی کسب و کارها و صندوق‌های اعتبارات خرد
 - * پشتیبانی از صندوق‌های حمایت از توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری در تأمین
- ۴۹ درصد سهم دولت (۳۴صندوق شهرستانی)

- * آموزش اعضا و ارکان صندوق‌های حمایت از توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان استانی
- * ایجاد صندوق‌های حمایت از توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری استانی یا ملی
- * ایجاد بانک اختصاصی زنان کارآفرین و صاحب کسب و کار

ایجاد و توسعه زنجیره‌های ارزش کسب و کارهای زنان

- ❖ آموزش و ترویج کارآفرینی و توسعه کسب و کار
- * آموزش ایجاد و راه‌اندازی کسب و کارهای خرد و کوچک (ترویج کارآفرینی)
- * تربیت مربی حرفه‌ای کارآفرینی از طریق پروژه اقدام جامع و نظام‌مند توسعه کسب و کار با الگوی LNSIE (اجرای فاز سوم)
- * تربیت عاملین توسعه خوشه‌های کسب و کار زنان روستایی و عشایری
- ❖ حمایت لجستیکی و زیرساختی
- * شناسایی و معرفی پشتیبان زنجیره‌ها، تسهیل صدور مجوزها، اعطای امکانات، مشوق‌ها و تسهیلات
- * توسعه بازار (استفاده برگزاری نمایشگاه‌های فروش مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع وابسته زنان روستایی و عشایری، استفاده از پلتفرم‌های فضای مجازی، استفاده از شبکه‌های فضای مجازی و ...)

راه‌اندازی بازارهای محلی، ملی و بین‌المللی ویژه زنان روستایی و عشایری

- ❖ برنامه‌ریزی و مطالعات اولیه
- ۱. شناسایی ظرفیت‌ها:
- * شناسایی تولیدکنندگان زن در روستاها و مناطق عشایری
- * ارزیابی تنوع محصولات قابل عرضه (کشاورزی، دامی، صنایع دستی و ...)
- ۲. مطالعات امکان‌سنجی:
- * بررسی نیاز بازار و تقاضای محصولات در مناطق هدف

* مکان‌یابی مناسب برای بازارهای محلی (در شهرها، روستاهای بزرگ یا در نزدیکی جاده‌های اصلی)
۳. طراحی مدل بازار:

* تعیین ساختار بازار (ثابت، موقت یا فصلی)

* برآورد زیرساخت‌های موردنیاز (فضای فیزیکی، امکانات بهداشتی، انبار و ...)

❖ ایجاد زیرساخت‌ها

۱. تأمین فضای فیزیکی:

* احداث یا تجهیز بازارچه‌های محلی با استفاده از تمامی در دسترس در سطح استان‌ها،

* طراحی بازارها با در نظر گرفتن اصول معماری بومی

۲. تأمین امکانات اولیه:

* غرفه‌های فروش برای تولیدکنندگان.

* ایجاد امکانات بهداشتی، تأسیسات روشنایی و آب شرب

* تأمین انبار و سردخانه‌های کوچک برای نگهداری محصولات

۳. حمل‌ونقل:

* ایجاد سیستم حمل‌ونقل محلی برای تسهیل انتقال محصولات از روستاها به بازار

❖ توانمندسازی زنان تولیدکننده

۱. برگزاری دوره‌های آموزشی:

* آموزش مهارت‌های بازاریابی و فروش

* آموزش بسته‌بندی و برندسازی محصولات

* آشنایی با استانداردهای بهداشتی و کیفیت محصول

۲. ایجاد شبکه‌های تولیدکنندگان:

* تشکیل گروه‌ها و تعاونی‌های محلی برای هماهنگی و اشتراک منابع

* ایجاد سیستم‌های مشارکتی برای کاهش هزینه‌های تولید و فروش

❖ مدیریت و بهره‌برداری از بازارها

۱. مدیریت بازار:

* تشکیل هیئت‌مدیره محلی برای مدیریت بازار

* تعیین قوانین و تعرفه‌های استفاده از بازارچه

۲. تبلیغات و اطلاع‌رسانی:

* معرفی بازارها از طریق رسانه‌های محلی و شبکه‌های اجتماعی

* برگزاری جشنواره‌ها و رویدادهای ویژه برای جلب مشتریان

۳. حمایت از فروشندگان:

* ارائه تسهیلات مالی برای تأمین محصولات اولیه

* تخصیص یارانه یا تخفیف در هزینه اجاره غرفه‌ها

❖ منابع مالی و اعتباری

۱. دولت و نهادهای عمومی:

* تأمین بودجه توسط وزارتخانه‌های مرتبط (وزارت جهاد کشاورزی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت کشور).

* تخصیص اعتبارات استانی برای توسعه زیرساخت‌ها.

۲. همکاری با بخش خصوصی:

* جذب سرمایه‌گذاران محلی برای مشارکت در تأمین زیرساخت‌ها.

* ارائه معافیت‌های مالیاتی به شرکت‌هایی که در این طرح سرمایه‌گذاری می‌کنند.

❖ نوآوری و فناوری

۱. بازارهای آنلاین و سیار:

* راه‌اندازی بازارهای سیار برای دسترسی بیشتر به مناطق دورافتاده.

۲. ترویج محصولات بومی:

* برگزاری نمایشگاه‌های فصلی برای معرفی محصولات خاص هر منطقه.

۳. پیوند با بازارهای ملی و بین‌المللی:

* ایجاد زیرساخت‌هایی برای صادرات محصولات به بازارهای بزرگ‌تر.

جدول (۹) مزیت‌های رقابتی استانی در توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک ویژه زنان روستایی و عشایری				
استان	محصولات کشاورزی غالب	توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری	ظرفیت‌های محلی و فرهنگی	ملاحظات و پیشنهادات
آذربایجان شرقی	انواع محصولات باغی نظیر سیب، انگور، گردو، زردآلو، گیاهان دارویی، نوغانداری	صنایع دستی مانند گلیم‌بافی، فرش‌بافی، بافتنی، تبدیل و فرآوری محصولات زراعی و باغی، نوغانداری	وجود باغات گسترده و ظرفیت صادرات محصولات بازارچه مرزی	- ایجاد بازارهای محلی فصلی - برگزاری نمایشگاه‌های صنایع دستی - آموزش فرآوری و بسته‌بندی محصولات
آذربایجان غربی	انواع محصولات باغی نظیر انگور، سیب، گلابی، عسل، دام سبک، گاوهای شیری، گلخانه، گیاهان دارویی	تولید عسل و لبنیات، فرش‌بافی، گلخانه کوچک، مقیاس، گیاهان دارویی، فرآورده‌های لبنی	نزدیکی به مرز و ظرفیت صادرات به کشورهای همسایه	- برگزاری بازارهای مرزی - حمایت از تعاونی‌های لبنیات - تجهیز کارگاه‌های بسته‌بندی عسل
اردبیل	سیب‌زمینی، عسل، گندم، لبنیات، گیاهان دارویی	تولید عسل، صنایع دستی و فرش‌بافی، گیاهان دارویی	مراعات غنی، تولید عسل و تولید فرآورده‌های دامی	- برگزاری نمایشگاه عسل و لبنیات - حمایت از تعاونی‌های تولید عسل

جدول (۹) مزیت‌های رقابتی استانی در توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک ویژه زنان روستایی و عشایری

استان	محصولات کشاورزی غالب	توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری	ظرفیت‌های محلی و فرهنگی	ملاحظات و پیشنهادات
اصفهان	گندم، جو، زعفران، عسل، صنایع دستی، گلخانه، گیاهان دارویی	فرش بافی، قلم‌زنی، تولید عسل، تبدیل و فرآوری محصولات زراعی و باغی، فرآوری محصولات، تولید در گلخانه کوچک مقیاس	وجود صنایع دستی شناخته شده و گردشگران داخلی و خارجی جمعیت بالای جامعه عشایری و تمرکز بر اکوتوریسم	- ایجاد بازارچه‌های ثابت در شهرهای بزرگ - برگزاری کارگاه‌های بازاریابی گردشگری
البرز	سبزیجات، گل و گیاه، محصولات گلخانه‌ای، عسل، پرورش گیاهان زینتی و آپارتمانی	کاشت و پرورش گل و گیاه، تولید انواع سبزیجات، تولید عسل، نان سنتی، تبدیل و فرآوری محصولات کشاورزی	نزدیکی به تهران و تقاضای بالا برای محصولات کشاورزی	- توسعه بازارچه‌های گل و گیاه - حمایت از تولیدکنندگان گلخانه‌ای
ایلام	گیاهان دارویی، خرما، گندم، جو، دامداری، گل محمدی	فرآوری محصولات دامی، صنایع دستی، گلخانه‌ها، کوچک مقیاس	وجود ظرفیت مراتع و تنوع اقلیم	- تجهیز بازارچه‌های محلی و مرزی - آموزش بازاریابی برای محصولات دامی
بوشهر	خرما، ماهی، سبزیجات	فرآوری خرما، صنایع دستی، تولید و فرآوری سبزی و صیفی	دسترسی به منابع دریایی و تولید خرما و فرآوری انواع محصول	- برگزاری بازارهای فصلی خرما - آموزش فرآوری محصولات دریایی - دسترسی به بازارهای گسترده
تهران	سبزیجات، گل و گیاه، محصولات گلخانه‌ای	تولید و فرآوری محصولات ارگانیک، انواع محصولات گلخانه‌ای، تبدیل فرآوری انواع محصولات	تراکم جمعیت و تقاضای بالا برای محصولات ارگانیک فرهنگ استفاده از غذاهای آماده طبخ در جامعه شهری	- توسعه بازارچه‌های محصولات ارگانیک - برگزاری نمایشگاه‌های فصلی
چهارمحال و بختیاری	لبنیات، گیاهان دارویی، عسل، باغات میوه	فرآوری لبنیات، گلیم بافی و انواع فرش	مراتع طبیعی گسترده و وجود گیاهان دارویی آیین‌ها و رسوم مرتبط با کوچ و عشایر	- ایجاد بازارچه‌های گیاهان دارویی - عرضه صنایع دستی سنتی
خراسان جنوبی	زرشک، زعفران، عنب، انواع دام‌های بومی و محلی	فرآوری زرشک و عنب، بسته‌بندی زعفران	تولید محصولات خاص و صادراتی صنایع دستی نظیر حوله بافی	- برگزاری نمایشگاه مشتقات زرشک و عنب - آموزش بازاریابی محصولات صادراتی

جدول (۹) مزیت‌های رقابتی استانی در توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک ویژه زنان روستایی و عشایری				
استان	محصولات کشاورزی غالب	توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری	ظرفیت‌های محلی و فرهنگی	ملاحظات و پیشنهادات
خراسان رضوی	زعفران، چغندر، غلات، انگور، نوغانداری، انواع میوه، گیاهان دارویی	فرآوری زعفران، خشکبار، صنایع دستی، تبدیل و فرآوری محصولات باغی، نوغانداری، گلخانه کوچک مقیاس	وجود مراکز بزرگ تولید و صادرات وجود زائران و گردشگران خارجی و داخلی استان قدس رضوی	- ایجاد بازارچه‌های صادراتی زعفران و خشکبار - حمایت از بسته‌بندی محصولات کشاورزی
خراسان شمالی	گندم، جو، انگور، گیاهان دارویی و نوغانداری	تولید لبنیات، صنایع دستی سنتی، نوغانداری، گیاهان داروئی	مراعات وسیع و ظرفیت گیاهان دارویی وجود بنیادها و انجمن‌های فعال توسعه ای در منطقه	- ایجاد بازارچه‌های گیاهان دارویی - آموزش تولید و بسته‌بندی محصولات - توسعه صادرات ابریشم
خوزستان	خرما، صیفی جات و سبزیجات، گندم، ماهی و میگو، گاو میش، عسل، پرورش طیور	فرآوری خرما، صنایع دستی سنتی، پرورش گاو میش، تبدیل و فرآوری انواع سبزی و صیفی، عسل، پرورش طیور	اراضی پهناور، ظرفیت‌های کشاورزی و دامداری، شرایط آب و هوایی برای	- ایجاد بازارهای محلی محصولات کشاورزی - توسعه بازارچه‌های خرما
زنجان	انگور، گندم، سیب، عدس، پرورش طیور، عسل، گل محمدی	تولید کشمش، صنایع دستی، عسل، تبدیل و فرآوری محصولات زراعی و باغی	نزدیکی به بازارهای بزرگ وجود گردشگر در استان	- برگزاری بازارچه‌های صنایع دستی - آموزش بسته‌بندی انواع محصولات
سمنان	پسته، انار، گیاهان دارویی، تولید کمپوست، تولید انواع سبزی	تولید محصولات باغی و فرآوری، تولید کمپوست، تولید انواع سبزی، تولید انواع نان محلی	نزدیکی به بازارهای بزرگ تنوع محصولات تنوع اقلیمی	- برگزاری نمایشگاه‌های پسته و انار - حمایت از تولید گیاهان دارویی
سیستان و بلوچستان	خرما، انبه، انواع میوه‌های گرمسیری، ادویه	تولید صنایع دستی، بسته‌بندی خرما، فرآوری میوه، تولید ادویه، پرورش طیور بومی	نزدیکی به مرز و وجود محصولات خاص گرمسیری، حضور نهادهای و حامیان مالی در منطقه	- برگزاری بازارچه‌های مرزی - آموزش صادرات محصولات گرمسیری
فارس	گندم، جو، مرکبات، خرما، عسل، گیاهان دارویی و گلخانه، تولید نهال، سبزی و صیفی	تولید صنایع دستی، فرآوری تبدیل و فرآوری انواع سبزی و صیفی، تولید نشا گلخانه، تولید عسل	تنوع اقلیمی و ظرفیت کشاورزی گسترده، اراضی پهناور و کشاورزی مستعد، جمعیت بالای جامعه عشایری و تنوع آداب و سنن	- ایجاد بازارچه‌های محلی مرکبات - تجهیز کارگاه‌های فرآوری خرما

جدول (۹) مزیت‌های رقابتی استانی در توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک ویژه زنان روستایی و عشایری				
استان	محصولات کشاورزی غالب	توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری	ظرفیت‌های محلی و فرهنگی	ملاحظات و پیشنهادات
قزوین	انگور، زیتون، گندم، عسل، انواع تبدیل و فرآوری محصولات لبنی و زراعی و باغی	تولید کشمش، روغن زیتون، صنایع دستی، گلیم بافی، عسل	تولید محصولات با کیفیت صادراتی	- برگزاری بازارچه‌های زیتون - حمایت از تولیدکنندگان روغن زیتون
قم	انار، پسته، زعفران، توت، دام سنگین و سبک، زیتون	پرورش پرندگان زینتی، تبدیل و فرآوری محصولات زراعی و باغی	تولید محصولات ارزش افزوده استفاده از ظرفیت زائران و گردشگران راه اندازی واحدهای بوم گردی	- برگزاری نمایشگاه‌های فصلی محصولات خاص - حمایت از بسته‌بندی زعفران، زیتون و ..
کردستان	گندم، جو، میوه‌جات، لبنیات، گیاهان دارویی، توت فرنگی	فرآوری لبنیات، صنایع دستی سنتی، گیاهان دارویی، تولید توت فرنگی	مراعات وسیع و تنوع محصولات دامی و کشاورزی، گیاهان دارویی و جاذبه‌های گردشگری طبیعی	- ایجاد بازارچه‌های محلی - آموزش بازاریابی محصولات دامی
کرمان	پسته، خرما، زیره، گیاهان دارویی، گل محمدی	بسته‌بندی پسته، فرآوری خرما، عرقیات، صنایع دستی پته‌دوزی	تولید انبوه محصولات صادراتی	- ایجاد بازارچه‌های صادراتی - تجهیز کارگاه‌های بسته‌بندی
کرمانشاه	گندم، جو، لبنیات، حبوبات، دام و طیور	فرآوری محصولات دامی و کشاورزی، صنایع دستی، پرورش طیور	شرایط اقلیمی مناسب برای دامداری و پرورش طیور توسعه صنایع دستی و انواع گلیم	- برگزاری نمایشگاه‌های محلی - حمایت از تعاونی‌های تولیدی
کهگیلویه و بویراحمد	لبنیات، عسل، گیاهان دارویی، تولید انواع میوه‌جات	فرآوری انواع محصولات زراعی، باغی، لبنیات، تولید عسل، گیاهان دارویی	مراعات طبیعی و تنوع گیاهان دارویی	- ایجاد بازارچه‌های لبنیات و عسل - حمایت از بسته‌بندی گیاهان دارویی
گلستان	برنج، گندم، سویا، کلزا، انواع میوه، صنایع دستی	تولید لبنیات، فرآوری دانه‌های روغنی، تبدیل و فرآوری میوه، زعفران، عسل، صنایع دستی	تنوع محصولات کشاورزی، تنوع اقلیمی، مسافر پذیر بودن و جاذبه‌های طبیعی	- ایجاد بازارچه‌های محلی محصولات کشاورزی - برگزاری نمایشگاه‌های محصولات دانه‌ای
گیلان	برنج، چای، زیتون	فرآوری چای و زیتون، صنایع دستی مانند حصیربافی	ظرفیت گردشگری بالا و تولید محصولات کشاورزی منحصربه‌فرد	- برگزاری بازارچه‌های چای و زیتون - آموزش بسته‌بندی محصولات کشاورزی

جدول (۹) مزیت‌های رقابتی استانی در توسعه کسب و کارهای خرد و کوچک ویژه زنان روستایی و عشایری				
استان	محصولات کشاورزی غالب	توانمندی‌های زنان روستایی و عشایری	ظرفیت‌های محلی و فرهنگی	ملاحظات و پیشنهادات
لرستان	انجیر، انگور، انار، لبنیات، عسل، گیاهان دارویی	صنایع دستی مانند گلیم‌بافی و جاجیم‌بافی، فرآوری لبنیات، فرآوری گیاهان دارویی، تولید عسل	مراعات طبیعی وسیع، تولید محصولات دامی و کشاورزی خاص	- ایجاد بازارچه‌های محلی برای محصولات لبنی و عسل - آموزش بسته‌بندی و برندسازی محصولات کشاورزی و دامی
مازندران	برنج، مرکبات، کیوی	فرآوری برنج و مرکبات، صنایع دستی	تولید محصولات کشاورزی با کیفیت بالا	- ایجاد بازارچه‌های مرکبات و کیوی - آموزش صادرات محصولات کشاورزی
مرکزی	گندم، جو، انار، پسته	تولید انار و فرآوری خشکبار	ظرفیت بالای کشاورزی و صنایع دستی	- برگزاری نمایشگاه‌های انار - حمایت از تعاونی‌های کشاورزی
هرمزگان	خرما، انبه، مرکبات	فرآوری خرما و محصولات دریایی	نزدیکی به دریا و تولید محصولات گرمسیری	- برگزاری بازارهای محلی محصولات دریایی - آموزش فرآوری و بسته‌بندی
همدان	انگور، گردو، سیب‌زمینی	تولید کشمش و فرآوری گردو	تولید محصولات خاص صادراتی	- برگزاری بازارچه‌های کشمش - تجهیز کارگاه‌های فرآوری گردو
یزد	پسته، انار، زعفران، گیاهان دارویی، پرورش طیور	تولید محصولات خاص و صادراتی، انواع صنایع دستی، فرآوری گیاهان دارویی	تولید محصولات کشاورزی خاص	- برگزاری نمایشگاه‌های فصلی محصولات خاص - حمایت از بسته‌بندی زعفران

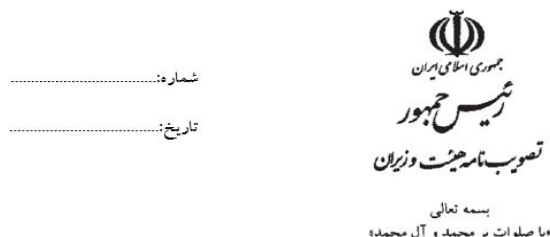
فهرست منابع

۱. اکبرقلی، ف. (۱۳۹۸). واکاوی کاهش نقش تولیدی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان نیشابور). راهبردهای توسعه روستایی، ۶(۱)، ۹۹-۱۱۰.
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2019.171764.1781>
۲. بوذرجمهری، خ. و قنبری، ن. (۱۳۹۳). اشتغال زنان در کسب‌وکارهای کوچک و نقش آن در توسعه اقتصادی روستاها. در همایش ملی زن و توسعه پایدار روستایی (دانشگاه فردوسی مشهد، ۲۳ مهرماه).
۳. تقیلو، ع. ا. و سلطانی، ن. (۱۴۰۱). فعالیت‌های تولیدی کوچک غیرکشاورزی روستایی در چنبره روابط قدرت: مورد استان آذربایجان غربی. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۱(۴۰)، ۱۶۵-۱۸۸.
۴. رحمتی، م. و مقبولی، ف. (۱۴۰۳). پتانسیل‌های گردشگری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی (مطالعه موردی: زنان روستای وکیل‌آباد اردبیل). مهندسی جغرافیایی سرزمین، ۸(۴)، ۱۸۷-۲۰۲.
<https://doi.org/10.22034/jget.2024.316871.1373>
۵. زرافشانی، ک.، رستمی، ف.، خوش‌مرام، م. و شیرینی، ن. (۱۳۹۳). نقدی بر ساختار صندوق‌های اعتبارات خرد در خوداشتغالی زنان روستایی. مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۱(۳)، ۱۲۱-۱۲۹.
۶. سعدی، ح. (۱۳۹۲). ارزیابی اقتصادی کسب‌وکارهای کوچک زنان روستایی (بررسی موردی: استان همدان). اقتصاد کشاورزی، ۷(۳)، ۴۱-۸۵.
۷. سوختانلو، م. و واحدی، ن. (۱۴۰۲). راهبردهای تعیین‌کننده توسعه کارآفرینی در میان زنان روستایی شهرستان اردبیل. مجله پژوهش‌های کارآفرینی، ۲(۱)، ۴۷-۶۲.
<https://doi.org/10.22034/jer.2023.1989366.1028>
۸. سید طباطبایی، ز. و فاطمی، م. (۱۴۰۲). واکاوی اثرات راهاندازی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط زنان روستایی (مورد مطالعه: شهرستان مرودشت، استان فارس). فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، ۶(۲)، ۲۲۹-۲۰۸.
۹. سیف‌اللهی، ن. و اکبری‌آرباطان، گ. (۱۴۰۲). شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های اقتصاد دیجیتال در توسعه کسب‌وکارهای خانگی زنان روستایی. زن در توسعه و سیاست، ۲۱(۳)، ۸۰۶-۷۸۰.
<https://doi.org/10.22059/jwdp.2023.351079.1008275>
۱۰. شاه‌رخ‌سار، ص. و کرمی، آ. ا. (۱۳۹۵). تحلیل پیش‌برنده‌های مشارکت و تأثیر آن‌ها بر عملکرد اقتصادی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی (مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان جیرفت). مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۱۴(۲)، ۱۸۵-۲۱۲.
<https://doi.org/10.22051/jwsp.2016.2492>
۱۱. طباطبایی عمید، ب. و شهرکی، م. ر. (۱۳۹۹). موانع فرآروی کسب‌وکارهای زنان روستایی: مطالعه‌ای در حوزه آبخیز تیل‌آباد استان گلستان. مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۷(۳)، ۱۷-۳۴.
<https://doi.org/10.22069/jead.2021.19130.1484>
۱۲. طهماسبی، م.، خسروی‌پور، ب.، برادران، م. و غنیان، م. (۱۳۹۹). مؤلفه‌های برساننده فضای کسب‌وکارهای خرد زنان روستایی؛ مورد مطالعه استان‌های گیلان و مازندران. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)، ۵۱(۴)، ۷۴۴-۷۳۳.

۱۳. ظفیری نسب، م.، گلزاری، ز.، نوریان، م.، و رضوی، س. ح. (۱۴۰۰). فراترکیب عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان روستایی، روستا و توسعه، ۲۴(۹۶)، ۷۰-۴۷.
۱۴. فتوتی، ه.، برادران، م.، سلمانزاده، س. و غنیان، م. (۱۳۹۱). تبیین نقش مشارکت زنان روستایی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان شاور شهرستان شوش). تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۳(۴)، ۶۷۷-۶۹۲.
<https://doi.org/10.22059/ijaedr.2013.51353>
۱۵. فراهانی، ح. و مظفری قره بلاغ، ص. (۱۴۰۳). ارزیابی آثار فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی زنان روستایی: مطالعه موردی بخش کاغذکنان، استان آذربایجان شرقی. روستا و توسعه، ۲۷(۲)، ۲۳۷-۲۵۸.
<https://doi.org/10.30490/rvt.2024.363035.1543>
۱۶. فردوسی، س.، فرجی سبکبار، ح.، دربان آستانه، ع.، و خانی، ف. (۱۴۰۱). ارزیابی فرصت‌های کارآفرینی در نواحی روستایی و نقش دولت در ارتقای آن (مطالعه‌ی موردی: روستاهای شهرستان بهبهان). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۴(۱)، ۲۳۵-۲۵۱.
<https://doi.org/10.22059/jhgr.2021.307097.1008150>
۱۷. فلاح حقیقی، ن. (۱۳۹۴). میکروکارآفرینی و توانمندسازی زنان روستایی: چالش‌های پیش رو. مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۲(۱)، ۱۲۵-۱۴۵.
۱۸. کجباف، ع. ا.، الهیاری، ف. و بختیاری، س. (۱۳۹۲). نقش و جایگاه زن در ایل بختیاری در دوره قاجار از دیدگاه سیاحان اروپایی (۱۲۱۰ تا ۱۳۴۴ ق/ ۱۷۹۶ تا ۱۹۲۵ م). پژوهش‌های تاریخی، ۵(۴)، ۳۹-۵۴.
۱۹. کریمی، س. (۱۳۹۶). کشاورزی ارگانیک، فرصتی برای کارآفرینی کشاورزی. مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۴(۳)، ۱۳-۲۳.
<https://doi.org/10.22069/jead.2018.14111.1292>
۲۰. گلکارفرد، م.، رضائی‌مقدم، ک.، و فاطمی، م. (۱۳۹۸). واکاوی مقایسه‌ای زمینه‌های کارآفرینی زنان روستایی استان فارس. راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، ۶(۱۲)، ۳۵-۴۷.
۲۱. موحدی، ر. و یعقوبی فرانی، ا. (۱۳۹۳). تحلیل عوامل مؤثر بر کارآفرینی زنان روستایی. مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۱۲(۴)، ۷-۴۲.
<https://doi.org/10.22051/jwsps.2015.1493>
22. Abdul Azis, R., Mohamed, N. A., Nasni Naseri, R. N., Ahmad, N. Z. A., Mohd Abas, N., & Mohamed Ahmad, F. H. (2023). Rural women entrepreneurship in Malaysia: Issues and challenges. International Journal of Academic Research in Business & Social Sciences, 13(9). <https://doi.org/10.6007/IJARBS/V13-I9/18643>
23. Adhikary, U., & Koley, J. (2024). A study on the future of rural women entrepreneurs in India. EPRA International Journal of Economic and Business Review (JEER), 12(7), 1. <https://doi.org/10.36713/EPRA17879>
24. Anabestani, A., Jafari, F., & Ataei, P. (2024). Female entrepreneurs and creating small rural businesses in Iran. Journal of the Knowledge Economy, 15, 8682-8705. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01216-w>
25. Badzaban, F., Rezaei-Moghaddam, K., & Fatemi, M. (2021). Analyzing the individual entrepreneurial resilience of rural woman. Journal of Global Entrepreneurship Research. <https://doi.org/10.1007/s40497-021-00290->

26. Goncalves, M., Sartipi, S., & Asadi Damavandi, G. (2025). Leadership and entrepreneurial choices: Understanding the motivational dynamics of women entrepreneurs in Iran. *Merits*, 5(1), 1. <https://doi.org/10.3390/merits5010001>
27. Karami, M., Karimi, Y. M., Akbari, M., & Gnoth, J. (2024). Rural women entrepreneurship: When femininity compensates for institutional hurdles. *Asian Business and Management*, 23(5), 738–766. <https://doi.org/10.1057/S41291-024-00283-4>
28. Mohammad Pakrah, S. A., Poorhashemi, S. A., & Parvin, M. R. (2020). Investigation and determination of the best strategy for sustainable development of nomadic areas of Iran based on the rights of local societies. *EurAsian Journal of BioSciences*, 14, 955–966.
29. Movahedi, R., Samian, M., Yaghoubi Frani, A., & Mirzaei, K. (2017). Factors affecting the development and strengthening of rural women enterprises in Iran. *International Journal of Agricultural Management and Development*, 7(2), 155–164. <https://doi.org/10.22004/AG.ECON.262636>
30. Parveen, K., Kittur, P., & Devi, C. (2014). Development of rural women entrepreneurs through workshop training. *Business, Economics, Education*.
31. Rezaei-Moghaddam, K., Badzaban, F., & Fatemi, M. (2021). Entrepreneurial resilience of small and medium-sized businesses among rural women in Iran. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 29(1), 75–98. <https://doi.org/10.1080/1389224X.2021.1985539>
32. Saadi, H., & Movahedi, R. (2014). Social impacts of rural women's small businesses in Iran. *International Journal of Globalisation and Small Business*, 6(1), 1–14. <https://doi.org/10.1504/IJGSB.2014.063404>
33. United Nations (UN). (2020). National report on women's status in the Islamic Republic of Iran – UN Women (2020).

متن آیین‌نامه اجرایی بند (ت) ماده (۶) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری
اسلامی ایران

شماره:

تاریخ:

بسمه تعالی
«با صلوات بر محمد و آل محمد»

وزارت جهاد کشاورزی - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - وزارت امور اقتصادی و دارایی - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - وزارت کشور - وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت) - وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - سازمان ملی استاندارد - سازمان برنامه و بودجه
هیئت وزیران در جلسه به استناد بند (ت) ماده (۶) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴۰۳، بر اساس پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی، آیین‌نامه اجرایی بند مذکور را به شرح ذیل تصویب کرد:

آیین‌نامه اجرایی بند (ت) ماده (۶) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران
(موضوع تدوین برنامه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری، تشکیل بازارهای محلی و شبکه ملی
تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری)

ماده ۱- در این آیین‌نامه، اصطلاحات در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

۱- کسب و کارهای خرد خانگی، کارگاه‌های خرد و کوچک روستایی و عشایری: تمامی فعالیت‌های تولیدی و خدماتی که در محیط روستا یا توسط عشایر به منظور خلق ارزش افزوده از منابع و امکانات محلی صورت می‌پذیرد و تعداد شاغلان آن در کسب و کارهای خرد خانگی (تا دو نفر)، کارگاه‌های خرد (تا هفت نفر) و کارگاه‌های کوچک (تا بیست نفر) می‌باشد.

۲- کالا و خدمات زنان روستایی و عشایری: شامل کالا و خدماتی است که توسط زنان روستایی و عشایری و در قالب کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک یا به صورت تعاونی تولید یا عرضه می‌شوند.

۳- برنامه توسعه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری: مجموعه‌ای از راهبردها، اقدامات و فعالیت‌های ساختاریافته و نظام‌مند که با هدف راهبری، ساماندهی و حمایت از توسعه کسب و کارهای خرد متعلق به زنان در مناطق روستایی و عشایری و به منظور ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش کالاها و خدمات روستایی و عشایری دارای مزیت رقابتی، بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی، ایجاد فرصت‌های شغلی، توانمندسازی زنان و تقویت جوامع محلی تدوین می‌شود.

۴- بازارهای محلی: مجموعه‌ای از فضاهای فیزیکی و مجازی که در آن‌ها کالاها و خدمات روستایی و عشایری مبادله می‌شوند.

۵- تعاونی زنان روستایی و عشایری: شکل ثبت شده‌ای است که در آن زنان روستایی و عشایری زمینه‌هایی مانند تولید محصولات کشاورزی، صنایع دستی، فرآوری محصولات محلی یا فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مرتبط، با یکدیگر همکاری می‌نمایند.

۶- صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری: صندوق اعتبارات غیردولتی در سطح محلی است که مبتنی بر اصول توانمندسازی با راهبری و پشتیبانی دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری ایجاد شده و کارکردهای اقتصادی و اجتماعی دارد.

۷- تشکلهای زنان روستایی و عشایری: گروهی از زنان روستایی و عشایری شامل انواع تعاونی‌ها، صندوق‌های اعتبارات خرد، انجمن‌ها، هیات‌ها، اتحادیه‌ها، سازمان‌های مردم نهاد زنان روستایی و عشایری که برای هدف خاص اقتصادی گرد هم می‌آیند.

ماده ۲: به منظور راهبری، سیاستگذاری، انسجام، برنامه‌ریزی، هدایت و نظارت تمامی امور مربوط به «کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری»، دستیابی به اهداف و عملیاتی نمودن بند (ت) ماده (۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت ستاد عالی «توسعه کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری» با ترکیب زیر تشکیل خواهد شد.

۱. وزیر جهاد کشاورزی (رئیس)؛
۲. معاون وزیر جهاد کشاورزی در امور برنامه‌ریزی و اقتصادی (نایب رئیس)؛
۳. رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (عضو و دبیر)؛
۴. رئیس سازمان امور عشایر ایران (عضو)؛
۵. رئیس سازمان مرکزی تعاون روستایی کشور (عضو)؛
۶. وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی یا نماینده تام‌الاختیار وی (عضو)؛
۷. وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی یا نماینده تام‌الاختیار وی (عضو)؛
۸. وزیر صنعت معدن و تجارت یا نماینده تام‌الاختیار وی (عضو)؛
۹. وزیر کشور یا نماینده تام‌الاختیار وی (عضو)؛
۱۰. وزیر امور اقتصادی و دارایی یا نماینده تام‌الاختیار وی (عضو)؛
۱۱. وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی یا نماینده تام‌الاختیار وی (عضو)؛
۱۲. رئیس سازمان برنامه و بودجه یا نماینده تام‌الاختیار وی (عضو)؛
۱۳. رئیس سازمان ملی استاندارد یا نماینده تام‌الاختیار وی (عضو)؛
۱۴. رئیس کمیسیون امور اجتماعی مجلس شورای اسلامی یا نماینده کمیسیون (عضو)
۱۵. سه نفر از مدیران/صاحب‌نظران بخش کشاورزی که توسط رئیس ستاد به مدت دو سال به عنوان عضو، منصوب می‌شوند.

۱۶. دو نفر نماینده از تشکل‌ها، اتحادیه‌ها و انجمن‌های فراگیر ملی مرتبط با کسب و کارهای روستایی و عشایری که توسط رئیس ستاد به مدت دو سال به عنوان عضو، منصوب می‌شوند.

تبصره ۱- برنامه کاری، محل دبیرخانه و نحوه اداره جلسات ستاد عالی، در نخستین جلسه به تصویب می‌رسد.

تبصره ۲- مصوبات ستاد عالی به منظور اجرا توسط رئیس ستاد ابلاغ و برای تمامی دستگاه‌های ذیربط لازم‌الاجرا می‌باشد.

تبصره ۳- ستاد عالی «توسعه کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری» موظف است هر شش ماه یک بار، گزارش‌های ارزیابی تکالیف و عملکرد اجرایی این آیین‌نامه را به تفکیک دستگاه‌های اجرایی ذیربط، به شورای عالی نظارت بر برنامه هفتم پیشرفت و هیأت وزیران ارایه نماید.

تبصره ۴- در صورت نیاز و با توجه به شرایط و مقتضیات، این آیین‌نامه اجرایی با پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی و تصویب مراجع ذیصلاح قابل بازنگری و اصلاح است.

ماده ۳: اقدامات اساسی

الف - در راستای توسعه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری تمامی دستگاه‌های موضوع ماده (۵) قانون خدمات کشوری موظف‌اند:

۱- نسبت به تدوین، تصویب و پیاده‌سازی برنامه عملیاتی سالانه حوزه ذیربط در چارچوب برنامه «کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری» اقدام نمایند.

۲- نسبت به تدوین و بازنگری دستورالعمل‌های مربوط به حمایت و پشتیبانی از کسب و کارهای خرد خانگی و کارگاه‌های خرد و کوچک، نحوه صدور مجوز و لغو مجوز فعالیت در راستای انطباق با موضوع بند (ت) ماده (۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت اقدام و جهت تصویب به ستاد عالی ارائه نماید.

۳ - به منظور بهره‌مندی تشکل‌های زنان از تسهیلات ویژه اعم از امکانات دولتی و عمومی، منابع مالی و سایر مشوق‌های موجود در دستگاه‌های ذیربط، با اولویت‌بخشی و اختصاص سهم حداقل ۲۵ درصد منابع مالی مرتبط با تعاونی، به شرکت‌های تعاونی، صندوق‌ها و تشکل‌های زنان روستایی و عشایری اقدام نمایند.

۴ - حداقل یک درصد اعتبارات هزینه‌ای به استثنای فصول ۱، ۴، ۶ در راستای آموزش، توسعه کسب و کار و ترویج کارآفرینی با هدف توانمندسازی زنان روستایی و عشایری تخصیص داده شود.

۵ - با هماهنگی وزارت امور اقتصادی و دارایی نسبت به شناسایی و احصا مشاغل موجود و آینده در درگاه ملی مجوزها، شناسایی و ثبت کسب و کارهای جدید متناسب با شرایط زنان روستایی و عشایری در درگاه مذکور اقدام نماید.

۶- به منظور نظارت بر حسن اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های حوزه اشتغال خرد، خانگی و کارگاه‌های کوچک، نسبت به ارائه گزارش اقدامات حوزه ذیربط به ستاد عالی اقدام نمایند.

ب - وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف‌اند، با تأمین منابع و اعتبارات لازم از طریق بانک توسعه تعاون و صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری تعاون،

نسبت به افزایش سالانه حداقل ۲۵ درصدی سهم اعتبارات و تسهیلات در طول سال‌های برنامه هفتم پیشرفت برای تشکل‌های زنان یا کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری اقدام نماید.

پ - وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان برنامه و بودجه کشور، مؤسسات اعتباری و صندوق‌های ضمانت دولتی موظف‌اند با تدوین آیین‌نامه‌ها و اعمال مقررات برای بانک‌ها و صندوق‌های اعتباری، سهم حداقل ۲۵ درصد از تسهیلات اعتباری یا ضمانت سرمایه‌گذاری و معاملات را برای تشکل‌ها و تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری تعیین نمایند.

ماده ۴: وزارت جهاد کشاورزی مکلف است:

الف - با همکاری دستگاه‌های عضو ستاد عالی، ظرف سه ماه از تاریخ تشکیل، پیش‌نویس برنامه توسعه کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری و فرآیند پایش مستمر آن را تهیه و منابع مالی مورد نیاز را به منظور پیش‌بینی در بودجه سالانه برای تصویب به ستاد ارایه نماید.

ب - فهرست محصولات کشاورزی دارای مزیت رقابتی در هر منطقه را حداکثر ظرف سه ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، تهیه و به ستاد عالی ارایه نماید.

پ - امور مشاوره، ظرفیت‌سازی در جوامع محلی، نهادسازی، سازماندهی گروه‌های شغلی و شبکه‌سازی این تشکل‌ها با استفاده از ظرفیت صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی ویژه زنان و هماهنگی برای دسترسی به بازار را به منظور توانمندسازی، ایجاد و توسعه فعالیت‌های اقتصادی زنان روستایی و عشایری؛ با محوریت دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری به انجام رساند.

ت - نسبت به ترویج و آموزش فرایند شکل‌گیری زنجیره‌های ارزش کسب و کار و ایجاد شبکه‌های کسب و کارهای خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری از طریق اجرای الگویی و ترغیب تشکل‌های زنان به فعالیت اقدام نماید.

ماده ۵: وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است:

الف - تمهیدات لازم برای ضمانت تشکل‌ها و تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری به منظور دریافت تسهیلات بانکی از طریق صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری مطابق برنامه مصوب سالانه را فراهم نماید.

ب - حداقل ۲۰ درصد تسهیلات اشتغالزایی را با نرخ سود ۴ درصد با حداکثر دوره بازپرداخت و دوره تنفس به منظور راه‌اندازی و توسعه تعاونی یا کسب و کارهای خانگی، کارگاه‌های خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری پرداخت نماید.

پ - در اجرای سیاست‌های حمایتی معطوف به سرمایه‌گذاری و اشتغال از قبیل اعطای مشوق‌ها، تخفیفات، ترجیحات، کمک‌های بلاعوض، کمک‌های فنی و اعتباری، وجوه اداره شده، تسهیلات اعتباری حمایتی و واگذاری اراضی و تأمین هزینه‌های عملیات زیربنایی مجتمع‌های صنعتی، خدماتی، کشاورزی و تجارتي در چهارچوب قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن و با رعایت بند (ب) ماده (۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی

اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، برای شرکت‌های تعاونی زنان روستایی و عشایری و تشکلهای مرتبط سهم حداقل ۲۵ درصد در نظر گرفته شود.

ماده ۶: سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است:

الف - در تنظیم و مبادله موافقت‌نامه با دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط نسبت به تعیین سهم زنان، تعداد کسب و کارهای ایجادی آنان در مناطق روستایی و عشایری، تعداد تشکلهای و تعاونی‌های زنان، تسهیلات وجوه اداره شده، کمک‌های فنی و اعتباری و سایر کمک‌های بلاعوض برای ایجاد و گسترش اشتغال و سرمایه‌گذاری در کسب و کار زنان روستایی و عشایری اقدام نماید.

ب - نسبت به تأمین منابع و اعتبارات سالانه مصوب ستاد عالی برای اجرای «برنامه توسعه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری» اقدام نماید.

پ - هر ساله گزارشی از عملکرد دستگاه‌ها نسبت به بودجه دریافتی در این خصوص تهیه و به ستاد عالی ارائه نماید.

ماده ۷: وزارت کشور مکلف است:

الف - با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و امکانات در اختیار نسبت به راه‌اندازی و ساماندهی بازارهای محلی در چارچوب «برنامه توسعه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری» اقدام نماید.

ب - به منظور حمایت از تعاونی‌ها و تشکلهای زنان روستایی و عشایری با ایجاد بازارچه‌های هفتگی و ایستگاه‌های عرضه مستقیم محصولات کشاورزی، بر اساس درخواست وزارت جهاد کشاورزی، فضاهای مناسبی با تخفیف حداقل ۵۰ درصد نسبت به قیمت کارشناسی، در اختیار تشکلهای زنان روستایی و عشایر قرار دهند.

پ - نسبت به طراحی و پیاده‌سازی سازوکار استانی لازم برای بررسی، تصویب و تأمین منابع مالی «طرح توسعه کسب و کارهای خرد روستایی و عشایری ویژه هر استان» در شورای برنامه‌ریزی استان، اقدام نماید.

ماده ۸: وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف است:

الف - در چارچوب «برنامه توسعه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری» نسبت به بسترسازی مناسب برای آموزش و توانمندسازی زنان روستایی و عشایری، صدور مجوزهای لازم همراه با دستورالعمل‌های مربوطه، حمایت‌های مالی و اعتباری، تسهیل دسترسی به بازار، ایجاد شبکه‌های حمایتی به منظور تکمیل زنجیره ارزش تولیدات صنایع دستی و آموزش همگانی ترویج و توسعه صنایع دستی و بوم‌گردی ویژه زنان روستایی و عشایری اقدام نماید.

ب - فهرست صنایع دستی و ظرفیت‌های گردشگری کشاورزی، روستایی و غذایی دارای مزیت رقابتی

مناطق مختلف کشور با همکاری وزارت جهادکشاورزی حداکثر ظرف سه ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه تهیه و به ستاد عالی ارسال نماید.

ماده ۹: وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی مکلف است ضمن بازنگری در دستورالعمل‌های صدور مجوزهای تولید محصولات غذایی با هدف تسهیل و رفع موانع، با توجه به شرایط کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک روستایی و عشایری، نسبت به تدوین دستورالعمل‌های بهداشتی و مجوزهای اختصاصی و مناسب این کسب و کارها اقدام نماید.

ماده ۱۰: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است:

الف - به منظور تحقق «برنامه توسعه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری» و در راستای توسعه مشاغل خانگی در مناطق روستایی و عشایری، نسبت به حمایت از تشکلهای و تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری از طریق اعطای مجوز فعالیت، پرداخت تسهیلات و معرفی به نهادهای حامی (موضوع جز ۲ بند الف ماده ۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت) اقدام نماید.

ب - نسبت به طراحی و پیاده‌سازی «نظام رتبه‌بندی تعاونی‌های زنان روستایی و عشایری» و تشکیل «شبکه ملی تعاونی زنان روستایی و عشایری» به همراه تدوین دستورالعمل‌ها و ضوابط اجرایی با همکاری وزارت جهادکشاورزی، حداکثر ظرف مدت سه ماه از ابلاغ این آیین‌نامه، اقدام نماید. همچنین امور مربوط به درخواست عضویت زنان در تعاونی‌ها و شبکه ملی را نیز به صورت برخط و بر اساس قوانین و مقررات، اجرایی نماید.

ماده ۱۱: وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت) مکلف است در چارچوب «برنامه توسعه کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری» نسبت به بسترسازی مناسب برای صدور مجوزهای لازم همراه با دستورالعمل‌های مربوطه، تسهیل دسترسی به بازار، ایجاد و توسعه شبکه‌های ارزش تولیدات زنان روستایی و عشایری و حمایت‌های مالی و اعتباری اقدام نماید.

ماده ۱۲: سازمان ملی استاندارد مکلف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهادکشاورزی نسبت به تدوین استاندارد مخصوص برای محصولات محلی کسب و کارهای خرد خانگی، خرد و کوچک زنان روستایی و عشایری به منظور اطمینان از سلامت، اصالت و قابلیت رهگیری محصولات، حداکثر تا سه ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه اقدام و به ستاد عالی ارائه نماید.

ماده ۱۳: این آیین‌نامه در ۱۳ ماده و چهار تبصره در تاریخ به تصویب هیات وزیران رسیده و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است.

AGRICULTURAL RESEARCH, EDUCATION
& EXTENSION ORGANIZATION

**AGRICULTURAL EDUCATION
& EXTENSION INSTITUTE**

نشر آموزش کشاورزی